

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra Politologie

**Menšinová politika Čínské lidové republiky: Komparace ujgurské menšiny a
Tibetu**
Bakalářská práce

Autor: Romana Holá
Studijní program: B6701 Politologie
Studijní obor: Politologie

Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Myšička, Ph. D.

Hradec Králové, 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

Chvalovice, 15. 4. 2016

Romana Holá

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce Mgr. Stanislavu Myšíčkovi, Ph. D. za cenné rady, věcné připomínky, vstřícnost při konzultacích a při vedení této práce.

Anotace

Předmětem bakalářské práce je problematika menšin v Číně, konkrétně v provincii Sin-ťiang a v Tibetu. První část se zaměří na přístup Čínské lidové republiky k menšinám. Druhá část uvede historický kontext čínsko-ujgurských vztahů, které se nepříznivě vyvíjí již více než 60 let. K větším či menším protestům a nepokojům zde dochází od roku 1949 prakticky neustále. Setkáme se s obdobími, kdy se počet konfliktů zmenšil. Od roku 2007 však počet konfliktů opět narůstá. Třetí část práce se zaměří na historický kontext vztahů Čínské lidové republiky s Tibetem od roku 1950, kdy jednotky Čínské lidové osvobozené armády vstoupili na území Tibetu. Poslední částí bude komparace přístupu Čínské lidové republiky k Tibetu a k ujgurské menšině z hlediska menšinové politiky. Analýza dodržování práv menšin se bude týkat přístupu zejména z jazykového hlediska, náboženského vyznání a také z hlediska dodržování lidských práv a suverenity území. Cílem práce je zjistit, zda jsou práva menšin v případě ujgurské menšiny a v případě Tibetu dodržována a zohledňována, a zda se zde setkáme s nějakým rozdílem. Metodologicky bude tato práce komparací dvou problémů na základě analytického přístupu

Klíčová slova: menšinová politika, menšiny, Tibet, Ujgurové, Sin-ťiang, ČLR

Annotation

HOLÁ, ROMANA. *Minority Policy of the People's Republic of China: Comparison of the Uyghur and Tibetan Minority*. Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2016, 66 pp. Bachelor Degree Thesis.

Bachelor thesis deals with policy towards minorities in the People's Republic of China. This thesis deals with two minorities: Uyghur ethnic group living in Xinjiang Autonomous Region and Tibetan minority living in Tibet Autonomous Region. The first part is about minorities protection in the PRC. It deals with laws and constitutions of the PRC and talk about outlines of the legal protection of minorities. The second part describes historical development of the Sino-Uyghur relations. The third part describes historical development of the Sino-Tibetan relations. The last part deals with three main criteria: the right to use their own language, the right to practice their chosen religion and the right to manage their territory. These criteria are used to compare two chosen minorities from China. The main aim of the thesis is to determine whether rights are respected in the case of two chosen minorities, and whether there are any differences between them.

Keywords: minority policy, minorities, Tibet, Uyghurs, Xinjiang, The People's Republic of China

Obsah

Seznam použitých zkratek.....	7
Úvod	8
1. Vývoj přístupu Čínské lidové republiky k menšinám.....	12
1.1 Období Čínské republiky	12
1.2 Ústavní období 1954 - 1978.....	15
1.3 Ústava 1982.....	17
1.4 Zákon o regionální etnické autonomii 1984.....	18
2. Případová studie: Vývoj vztahů mezi Čínskou lidovou republikou a Ujgurskou menšinou v autonomní oblasti Sin-ťiang	20
2.1 Sin-ťiang pod správou dynastie Čching.....	21
2.2 Sin-ťiang pod správou republikánské Číny 1911-1949.....	22
2.3 Sin-ťiang od roku 1949	23
2.4 Nepokoje v Sin-ťiang 1949-2015.....	26
3. Případová studie: Vývoj čínské přítomnosti v Tibetu	31
3.1 Tibet pod správou dynastie Čching.....	32
3.2 Tibet v době republikánské Číny 1911 – 1949.....	33
3.3 Tibet od roku 1949	34
3.4 Nepokoje v Tibetu 1949 – 2015	39
4. Práva menšin v Čínské lidové republice: komparace Ujgurské menšiny a menšiny v Tibetu	43
4.1 Právo na vlastní jazyk.....	43
4.1.1 Sin-ťiang	43
4.1.2 Tibet.....	45
4.2 Právo na náboženské vyznání	47
4.2.1 Sin-ťiang	47
4.2.2 Tibet.....	48
4.3 Právo na správu území	51
4.3.1 Sin-ťiang	51
4.3.2 Tibet.....	52
4.4 Komparace vybraných menšin	53
Závěr.....	60
Prameny a literatura.....	62

Seznam použitých zkratk

ČLOA- Čínská lidově osvobozenecá armáda

ČLPPS- Čínské lidové politické poradní shromáždění

ČLR- Čínská lidová republika

OSN- Organizace spojených národů

TAO- Tibetská autonomní oblast

Úvod

Tématem práce je menšinová politika současné Číny. Tento fenomén je důležitou součástí čínské existence, jelikož mezi hlavní priority čínské politiky patří udržet si vnitřní integritu. Z hlediska počtu obyvatel obyvatelé menšiny tvoří asi 9% z celkového počtu, tedy kolem 110 milionů obyvatel. V celkovém počtu obyvatel Číny se toto číslo může zdát zanedbatelné. Klíčový je však fakt, že etnické menšiny obývají asi 2/3 území s velkým nerostným bohatstvím a vysokou geopolitickou hodnotou, což se týká především menšin na západě. Jejich důležitost je tedy strategicky významná zejména z hospodářského a geopolitického hlediska a separace některé z menšin by měla pro Čínu nepředstavitelné následky zejména ve výše zmíněných oblastech. Konkrétně se práce zaměří na dvě vybrané menšiny v Číně. První je ujgurská menšina obývající autonomní oblast Sin-ťiang. Touto menšinou se práce zabývá zejména z důvodu zvyšujícího se počtu protestů a teroristických útoků v této oblasti. Druhou vybranou menšinou je menšina obývající autonomní oblast Tibet, jelikož spory o tuto oblast se více či méně vyostřují několik desítek let. Obě vybrané menšiny jsou zároveň nejvíce sledované mezinárodním prostředím. Na území obývaném těmito dvěma menšinami je většina obyvatel právě z řad menšin a ne z řad Hanů, většinového obyvatelstva, jak je obvyklé.

Problematika menšinové politiky se na politickou scénu dostává především s anexí, čili násilným připojením území obývaným menšinami v 50. letech 20. století, tedy od počátku vytvoření Čínské lidové republiky. Připojením k území Čínské lidové republiky byl regionům obývaným menšinami přislíben autonomní status, jehož dodržování se ale jeví jako problematické a vede často k ozbrojeným střetům, represím a nespokojenostem ve společnosti. V ústavě Čínské lidové republiky je zakotvena ochrana lidských práv, svoboda náboženského vyznání a svoboda projevu. Dále také rovnost, jednota a vzájemná pomoc mezi všemi národnostmi na území Číny. Dodržování lidských práv stejně jako dodržování práv menšin by mělo patřit mezi základní mezinárodně vyznávanou hodnotu. Čína je často kritizována za to, že

nerespektuje lidská práva a rozhodně ji nelze zařadit mezi státy respektující práva etnických menšin, i přesto, že má tato práva ústavně zakotvena.

Výchozím předpokladem této práce je, vzhledem k politickým poměrům panujícím v Čínské lidové republice, že Čína nebere ohled na stávající právní úpravu týkající se dodržování práv menšin. Ústředním cílem této práce je zjistit, zda jsou práva menšin v případě Ujgurské menšiny a menšiny v Tibetu dodržována dle tamních platných právních norem. Zároveň si klade za cíl posoudit, zda je k oběma vybraným menšinám přistupováno stejně. V souvislosti s danými cíli byly stanoveny výzkumné otázky, zda je v Čínské lidové republice efektivně uplatňována stávající právní úprava postavení menšin na jejím území a zda je k oběma vybraným menšinám přistupováno stejně, nebo lze shledat nějaké rozdíly.

V této práci bude využita komparativní případová studie a z metodologického hlediska se bude jednat o více případovou studii. Cílem této metody je prozkoumání dvou vybraných specifických případů menšin v Číně a porozumění těmto případům v kontextu vybraného tématu.

Práce bude rozdělena do čtyř částí. V první části se práce zaměří na obecný přístup Čínské lidové republiky k menšinám, který jim slibuje mnohá práva. Mezi tato práva patří například právo na vlastní náboženství, jazyk, dodržování lidských práv a suverenity území a mnoho dalších. Důležité bude zakotvení tohoto přístupu v právních normách a také vývoj tohoto přístupu od vzniku Čínské lidové republiky v roce 1949 až po současnost. Zaměříme se na základní mezníky, které představují jednotlivé ústavy a zákony.

Druhá část se zaměří na historický kontext čínsko-ujgurských vztahů, který se nepříznivě vyvíjí již více, než 60 let. K větším či menším protestům a nepokojům zde dochází již od zmíněného roku 1949 prakticky neustále. Mezi roky 1949 – 2015 však lze shledat období, kdy se počet konfliktů zmenšil, ale od roku 2007 počet konfliktů opět narůstá. Tento fakt je ze strany Čínské vlády spojován především s terorismem menšinové části obyvatelstva v Sin-ťiang, kteří mají zájem na odtržení od Číny a založení vlastního státu. Zbytek obyvatel je dle vyjádření ČLR spokojen s vývojem

v jejich oblasti. Historický kontext vztahů mezi Ujgury a vládou Čínské lidové republiky pomůže s lepším pochopením těchto vztahů pramenících z minulosti a projevujícími se v současnosti.

Třetí část práce se bude zabývat historickým kontextem vztahů mezi Tibetem a Čínou zejména od roku 1949. K lepšímu pochopení vztahů je však důležité krátce pohovořit i o předchozích obdobích. V roce 1950 vstoupily na území Tibetu jednotky čínské osvobozené armády a anektovaly tak do té doby *de facto* nezávislý stát. Tento krok, ze strany čínské vlády, se setkal u obyvatelstva s vlnou brutálních mnohdy krvavých protestů. K větším či menším protestům a nepokojům zde dochází téměř neustále. To platí i pro nejznámější protesty v letech 1989 a 2008. Zahynulo v nich mnoho lidí, mnoho bylo zraněno, zatčeno, nebo prostě zmizelo. Tito lidé byli jak z řad menšin, tak i z řad Hanského, většinového, obyvatelstva. Obyvatelé Tibetu se stále snaží proti čínské nadvládě a podmínkám, ve kterých musí žít, bouřit, ale ve většině případů je to bezvýsledné. Historický kontext napomůže lépe pochopit vztahy mezi centrální vládou a menšinou v Tibetu pramenících z minulosti a projevujícími se nyní

Poslední část práce se bude věnovat analýze a komparaci mezi oběma vybranými menšinami v případě přístupu k nim ze strany Číny. Menšinovou politiku nám přiblížila kapitola první. Dodržování menšinové politiky zakotvené v ústavě ČLR a jiných zákonech nás v případě obou menšin bude zajímat z několika důležitých aspektů. Prvním z nich je jazykové hledisko, tedy práva na vlastní mluvený i psaný jazyk. Druhým aspektem je právo na vlastní náboženské vyznání. Třetím aspektem bude suverenita území a právo na správu tohoto území. Budeme usilovat o kompletní analýzu zejména těchto aspektů. Důležitým cílem v této závěrečné kapitole naší práce bude porovnat přístup čínské vlády k oběma menšinám. Pokud budou spatřeny nějaké rozdíly v přístupu k nim, tak se budeme snažit analyzovat, proč se tyto rozdíly objevují. Jelikož se v naší práci předpokládá, že práva menšin v Čínské lidové republice dodržována nejsou, pokusíme se pochopit a vysvětlit proč tomu tak není.

Veškeré informace jsou získány z elektronických a tištěných zdrojů. Mezi zdroje patří některé primární dokumenty použité zejména v první části naší práce. Mezi primární dokumenty můžeme zařadit ústavu Čínské lidové republiky a některé zákony

Čínské lidové republiky věnující se problematice práv menšin. Ostatní zdroje jsou sekundární a vycházejí především z odborných periodik a odborné literatury. Mezi českými autory není toto téma často zpracovávané, proto budeme vycházet především z publikací a článků zahraničních autorů. Mezi autory věnující se Tibetu patří Cipon Wangčhung Žagabpa s knihou *Dějiny Tibetu* nebo Melvin Goldstein s knihou *The Snow Lion and The Dragon*, Sam vanSchaik s knihou *Tibet A History* a mnoho dalších. Mezi autory zabývající se ujjurskou menšinou patří zejména Dru C Gladney, Michael Dillon a český autor Ondřej Klimeš.

1. Vývoj přístupu Čínské lidové republiky k menšinám

V první části se práce zaměří na obecný přístup Čínské lidové republiky k menšinám, který slibuje menšinovým národům mnohá práva. Důležité bude zakotvení tohoto přístupu v právních normách a také vývoj přístupu ČLR k menšinám. Tato část se bude zabývat přístupem od roku 1931, kdy můžeme zaznamenat první psanou zmínku v programu Komunistické strany Číny. Dále obdobím před ustavením Čínské lidové republiky v roce 1949, až po současnost. Zaměříme se na základní mezníky, které představují jednotlivé ústavy a zákony týkající se problematiky práv menšin.

1.1 Období Čínské republiky

Mezi první psané zmínky v případě menšinové politiky Čínské lidové republiky patří politický program Čínské komunistické strany z roku 1931. Dokument nabízí menšinám dvě varianty. První z nich je secese a vytvoření vlastního státu, druhou možností je federace s Čínou. Vše záleželo na rozhodnutí každé z menšin. Toto stanovisko bylo teoreticky spojeno s ideály Dr. Sunjatsena, který je považován za otce zakladatele Čínské republiky. (Dillon 2009: 117) V roce 1923 navrhl možnost sebeurčení mongolů a Tibetanů, následně také s možností sebeurčení pro všechny zbylé menšiny. Čínu však stále považoval za jeden národ, jako republiku s pěti národnostmi. (Benson a Svanberg 1998: 88) V roce 1938 nastává změna a Komunistická strana Číny opustila předchozí doktrínu týkající se sebeurčení menšin a přijala program, který hlásal jednotnost a nedělitelnost Číny. Práva menšin byla akceptována, ale již ne v tak vysoké míře jako v případě předchozího programu. Nově přijatý program vycházel především z reakce na aktuální politickou situaci, která se týkala japonské okupace Mandžuska. (Benson a Svanberg, 1998: 89)

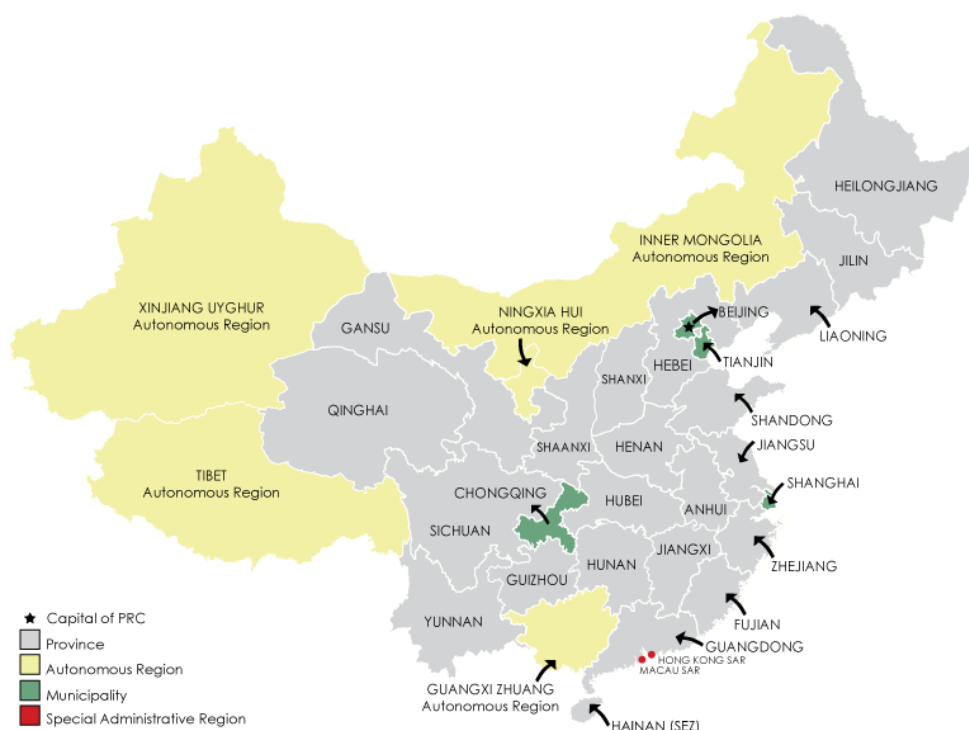
Situace, které musela čelit Komunistická strana Číny v roce 1949, byla velmi blízká situaci Sovětského svazu zejména v případě rozmanitosti území, multietnicity a zájmu o kontrolu a udržení země jako celku. (Hannum 1996: 420) Po založení Čínské lidové republiky byla politika centrální vlády vůči menšinovým národnostem poměrně

tolerantní, respektující místní tradice, náboženské zvyky a usilující o zvýšení životní úrovně obyvatelstva. (Slobodník 2006: 7). Dokument, který se zabýval právy menšin a fakticky plnil funkci ústavy do roku 1954, byl Společný program Komunistické strany Číny 1949. Tento program byl zároveň prvním oficiálním prohlášením o národnostních menšinách Číny. Program byl přijat dva dny před založením Čínské lidové republiky, 29. září 1949, na prvním plenárním zasedání ČLPPS v Pekingu a dále pracoval s principem nedělitelnosti a jednoty Číny. (Mackerras 2003: 19)

Ve Společném programu se vyskytují části týkající se práv menšin, konkrétně lze nalézt šest článků. V článku 5 se uvádí některá práva občanů ČLR, kde je mimo jiné uvedeno také právo na svobodu náboženského vyznání. Článek 9 dává všem národnostem v Čínské lidové republice stejná práva a povinnosti. Kapitola číslo 4 se pak speciálně věnuje politice vůči národnostem žijící na jejím území. Ve článku 50, kapitoly 4, se objevuje rovnost všech národností v rámci hranic Čínské lidové republiky. Dále tento článek zavádí jednotu a vzájemnou pomoc mezi národnostmi. Čínská lidová republika je zde uvedena jako velká kooperující rodina složená ze všech jejích národností. Tento článek dále také zakazuje šovinismus, diskriminaci a utlačování některého z národů. Článek 51 měl zajišťovat reprezentaci menšin v místních orgánech politické moci. Článek 52 dává všem národnostním menšinám právo připojit se do Lidové osvobozené armády a organizovat veřejné bezpečnostní síly v souladu s vojenským systémem státu. Poslední článek věnující se politice vůči národnostem v Číně je článek 53, který všem národnostem dává svobodu rozvíjet své jazyky, dialekty, formovat své tradice, zvyky a náboženské víry. Vláda se zde také zavazuje k pomoci národnostním menšinám v oblastech rozvoje politického, ekonomického, kulturního a vzdělávacího systému. (The Common Program of the Chinese People's Political Consultative Conference, 1949). Následujícím dokumentem zabývajícím se menšinovou politikou byl program schválený vládou Čínské lidové republiky v roce 1952. Tento dokument doplňoval články 9, 50, 51, 52 a 53 ze Společného programu a stanovil vytvoření autonomních regionů. (Benson 2011: 134)

Pro vytvoření autonomního regionu bylo nezbytné splňovat jednu ze tří

stanovených podmínek. Tento statut získala oblast obývaná převážně jednou národní menšinou. Dále oblast kde počet obyvatel menšiny převládal, ale žili i jiné méně početné skupiny. Nebo oblast, kterou obývá dvě a více menšin. (Benson a Svanberg 1998: 91) Tyto podmínky splňovalo pouze 5 regionů, které se tak kvalifikovaly na post autonomní oblasti. Mezi tyto oblasti patří Vnitřní Mongolsko se statutem autonomní oblasti od roku 1947, dále Ujgurská autonomní oblast Sin-t'iang, Chuejská autonomní oblast Ning-sia a Čuangská autonomní oblast Kuang-si. Jako poslední tento statut získal Tibet v roce 1965. Na jeho území byla největší koncentrace příslušníků jedné menšiny. (Benson a Svanberg 1998: 91) Všechny autonomní regiony nadále zůstávaly nedílnou součástí území Čínské lidové republiky. Tento koncept regionální autonomie měl zaručit příslušníkům menšinových národů zastoupení v úřadech, formulování vlastní legislativy pokud celostátní zákony nevyhovovaly a samosprávu ve školství a kultury. Vágní formulace jednotlivých zákonů způsobila, že faktické naplnění autonomie šlo ruku v ruce s aktuální politickou situací v Číně a její dodržování bylo flexibilní, v některých obdobích dokonce zcela ignorováno. (Slobodník 2006: 8)

Mapa autonomních oblastí Číny, zdroj: www.understand-china.com

1.2 Ústavní období 1954 - 1978

Ústava 1954 byla první ústavou Čínské lidové republiky a adaptovala principy z dokumentů 1949 a 1952. Ústava se v preambuli záporně vyjadřuje k šovinismu a místnímu nacionalismu. Článek 3 přiznává všem národům rovnost, rozvoj vlastního mluveného či psaného jazyka a zachování či transformaci místních zvyků. Čína nadále zůstává unitárním státem s mnoha národnostmi žijícími na jejím území. Všechny národní autonomní oblasti jsou nedělitelnou součástí Čínské lidové republiky. Článek ústavy číslo 23 zajišťuje reprezentaci v Národním lidovém kongresu. Volba probíhá na území provincií, autonomních regionů, měst, mimo jiné také příslušníky ozbrojených sil a Číňany žijícími v zahraničí. Počet poslanců a způsob jejich volby je stanoven ve volebním zákoně. Pátá sekce druhé části ústavy se zabývá způsobem obsazování a fungování orgánů samosprávy národních autonomních oblastí. Každá národnost má právo na odpovídající zastoupení a orgány jsou podřízeny Státní radě. Tyto orgány získaly pravomoci ve správě financí a organizace bezpečnostních sil. Orgány získaly pravomoc činit návrhy a předkládat je Stálému výboru Národního lidového kongresu v politických, hospodářských a kulturních charakteristikách daného národa. Jazyk, který tyto orgány budou používat, bude stejný, jaký se většinově používá národem na daném území. Ústava se zavazuje, že vyšší státní orgány budou nápomocny všem menšinovým národnostem v politickém, hospodářském a kulturním rozvoji. V soudním řízení mají občané všech národností právo využívat své vlastní mluvené či psané jazyky. Soud má povinnost zajistit tlumočení, pokud daným jazykem nemluví. V daném jazyce by měl být zveřejněn i výsledek soudu. Třetí kapitola ústavy se zabývá všeobecnými právy a povinnostmi občanů. Mezi tato práva a povinnosti patří také rovnost před zákonem pro všechny občany, svoboda náboženské víry, svoboda projevu, tisku a shromažďování. (Constitution of the People's Republic of China 1954).

Velký skok byl koncept vytvořený Mao Ce-tungem, který měl přiblížit ČLR k industrializaci dle vzoru Velké Británie. Šlo o posílení kolektivizace zemědělství, pokus o zvýšení produkce oceli, železa, uhlí a elektrické energie jako prostředek k industrializaci. Kvůli této politice nastal v Číně hladomor a jejím důsledkem zemřelo

kolem 20 milionů obyvatel. (Dillon 2009: 16-17). Politika Velkého skoku, která trvala od roku 1958 do roku 1962, se vyznačovala podporou hanského šovinismu a bojem proti lokálnímu nacionalismu. Dalším znakem byla také vize splnutí všech národností do homogenního etnika. (Slobodník 2006: 8). V případě Velké kulturní revoluce, 1966-1969, jejíž vliv trval až do smrti Mao Ce-tunga v roce 1976, se situace známá z období Velkého skoku ještě více vyostřovala. Velká kulturní revoluce měla modernizovat stát a odstranit „čtyři staré“: staré myšlení, kulturu, zvyklosti a návyky. (Fairbank 1998: 639). Docházelo k čistkám mezi obyvateli a také mezi funkcionáři v KS, odstranění všech žvlů krácejících kapitalistickou cestou (Fairbank 1998: 637). Na jejich pozice byli často poté dosazováni příslušníci armády, či mladí studenti bez zkušeností. (Fairbank 1998: 644-645). Došlo k odmítnutí tvrzení, že je ČLR multietnickým národem, ignoraci kulturních a jazykových práv menšin a odmítnutí politiky regionální autonomie. V rámci této etapy byly pronásledovány všechny projevy tradiční kultury, používání vlastního mluveného či psaného jazyka a projevy náboženství. (Slobodník 2006: 8-9). Ústava 1975 byla přijata a platila pouhé 3 roky. V roce 1978 ji nahradila ústava nová. Ústava apeluje na sjednocení všech obyvatel na území ČLR. Dokument opět zaručuje nedělitelnost území a rovnost národů, dále také právo používat vlastní mluvené i psané jazyky. V ústavě je i nadále zakotven systém místních lidových kongresů a prefektur, jako tomu bylo v té předchozí z roku 1954. Vyšší státní orgány musí plně zabezpečit výkon autonomie orgánů samosprávy národních autonomních oblastí a budou aktivně podporovat menšinové národnosti v provádění socialistické revoluce a budování socialismu. (The Constitution of the People's republic of China 1975) Více zmínek o menšinových národech v ústavě nenalezneme, můžeme tedy hovořit o jakémisi úpadku zájmu o práva menšin. (Hannum 1996: 421). Ústava 1978 zdůrazňuje práva menšin více, než ústava předchozí. Lze zde shledat návrat k principům z ústavy 1954, samozřejmě s revizí. V pozdních 70. letech můžeme spatřovat větší toleranci k menšinám, jejich jazykům a kulturám. Obrat v případě menšinové politiky se objevuje také v 80. letech, kdy se tato politika stává více tolerantní. (Hannum 1996: 422)

V případě Čínské lidové republiky obrat nastává na 6. plenárním zasedání

Komunistické strany, které se konalo v roce 1981. Na tomto zasedání se řešily dvě otázky. Prvním bodem zasedání bylo zhodnocení práce a určitých otázek v historii strany od založení Čínské lidové republiky. Druhým bodem byla volba hlavních vedoucích členů strany. (Communique of the Sixth Plenary Session of the Eleventh Central Committee of the CCP 1981). V prvním bodě zasedání rovněž zaznělo, že Komunistická strana Číny v minulosti chybovala, což se týkalo také přístupu k menšinám. Strana měla respektovat právo na autonomii a musí se do budoucna těchto chyb vyvarovat. Dále musí přijmout efektivní opatření v ekonomickém a kulturním rozvoji menšin, která budou prováděna centrálními orgány. (Hannum 1996: 422)

1.3 Ústava 1982

Ústava z roku 1982 je platná do současnosti. Tento dokument rozšiřuje práva menšin známá z minulosti. V preambuli je Čínská lidová republika opět uvedena jako unitární multinárodní stát, který byl vybudován společně všemi národy na jejím území. Mezi všemi národy panuje jednota, rovnost a vzájemná pomoc. Tyto aspekty mají být nadále posilovány. Stát podporuje prosperitu všech národností v zemi, bojuje proti šovinismu Hanů i místnímu národnímu šovinismu. (The Constitution of People's Republic of China 1982)

Článek 4 vyjadřuje rovnost všech národností na území Čínské lidové republiky. Stát chrání práva a zájmy menšinových národností a rozvíjí vztah rovnosti, jednoty a vzájemné pomoci mezi všemi čínskými národnostmi. Útlak a diskriminace jsou zakázány, všechny činy, které poškozují jednotu národností, nebo podněcují jejich odchod, jsou zakázány. Stát pomáhá v oblastech obývaných menšinami s jejich hospodářským a kulturním rozvojem v souladu s jejich potřebami. Všechny autonomní oblasti jsou nezcizitelnou součástí ČLR. Lidé všech národností mají možnost rozvíjet své vlastní mluvené a psané jazyky a zachovat nebo reformovat své zvyky a tradice. Kapitola druhá ústavy 1982 se zabývá základními právy a povinnostmi, která musí dodržovat všichni obyvatelé Číny. Mezi tato práva patří také rovnost před právem pro všechny, právo volit pro všechny bez ohledu na rasu, národnost, pohlaví apod., platí

zde svoboda tisku, svoboda projevu, svoboda shromáždění a také svoboda demonstrace. Všichni obyvatelé ČLR mají právo na svobodu náboženského vyznání. Menšinové národy mají právo na reprezentaci ve Všečínském shromáždění lidových zástupců, počet poslanců a způsob jejich volby stanovuje volební zákon. Jsou stanoveny orgány samosprávy, které mají právo vydávat předpisy. Orgány mají právo spravovat finanční prostředky, hospodářský rozvoj dle státního plánu, vzdělávací, vědecké, kulturní a instituce zdravotnictví. Další povinností je ochraňovat kulturní dědictví a pracovat v prospěch prosperity a rozvoje jejich kultur. Při vykonávání svých funkcí, orgány samosprávy národních autonomních oblastí, používají mluvený i psaný jazyk nebo jazyky používané v dané lokalitě. Stát poskytuje finanční, materiální a technickou pomoc pro zlepšení situace menšinových národů k urychlení jejich hospodářského a kulturního rozvoje. V případě soudního řízení mají občané všech národností právo na používání mluvených či psaných jazyků vlastních národností. (The Constitution of the People's Republic of China 1982)

1.4 Zákon o regionální etnické autonomii 1984

Zákon o regionální etnické autonomii byl přijat v roce 1984 na druhém zasedání šestého Všečínského shromáždění lidových zástupců. Tento dokument se zabývá právy menšin a doplňuje tak poslední platnou ústavu z roku 1982. (Mackerras 2003: 26). Zákon hovoří o Číně jako unitárnímu mnohonárodnostnímu státu, na jehož území se vyskytují etnické autonomní oblasti, které jsou nedílnou součástí tohoto státu. Dokument přiznává orgány pro výkon pravomocí autonomie. Opět se zabývá prosperitou jednotlivých menšin, kterou má zajistit stát. Zákon podrobněji vysvětluje fungování institucí samosprávy na území obývaným menšinami. Tyto instituce mohou přijímat opatření v zájmu prosperity dané oblasti, nadřazeným zájmem je však zájem státu, který tato opatření následně potvrzuje. Autonomní agentury zajišťují rozvoj mluveného i psaného jazyka a svobodu náboženského vyznání pro všechny občany. Zákon umožňuje nezávisle zajišťovat a spravovat místní ekonomický rozvoj, oblast kultury a umění, zdravotní péče a vzdělávání. Pokud do škol dochází žáci etnických menšin, měli by mít možnost používat učebnice v jejich vlastních jazycích. Zákon

zaručuje právo používat vlastní mluvené i psané jazyky v soudním řízení a také v případě jednání na úřadech v rámci územních celků. Na území regionu je umožněno přednostně využívat nerostné suroviny. Všechny národnosti musí pomáhat jedna druhé, respektovat mluvené i psané jazyky, lidové zvyky, náboženské zvyky a víry navzájem a usilovat společně o prosperitu a jednotu země a všech národností. (Regional Ethnic Authonomy Law 1984). Od 80. let 20. století můžeme spatřovat zvýšenou aktivitu Čínské lidové republiky v legislativní oblasti týkající se práv menšin. Problémem je, že většina zákonů a opatření je formulována vágně, tudíž je problém s jejich interpretací a následným dodržováním. (Mackerras 2003: 28)

Dle platných právních norem a použitých zdrojů lze mezi hlavní prvky menšinové politiky Čínské lidové republiky zařadit rovnost všech národů žijících na jejím území, systém autonomní samosprávy na území obývaném menšinami, právo na vlastní mluvený i psaný jazyk a právo na jeho používání, dále také svoboda náboženského vyznání. Tyto prvky doplňuje právo na rozvoj vlastní kultury a tradice a mnoho dalších.

2. Případová studie: Vývoj vztahů mezi Čínskou lidovou republikou a Ujgurskou menšinou v autonomní oblasti Sin-ťiang

Druhá část práce se zabývá historickým kontextem čínsko-ujgurských vztahů. Vztahy se nepříznivě vyvíjí již více než 60 let. K větším či menším protestům a nepokojům zde dochází od založení Čínské lidové republiky v roce 1949 prakticky neustále. Mezi roky 1949–2015 lze shledat období, kdy se počet konfliktů zmenšil, ale od roku 2007 počet konfliktů opět narůstá. Tento fakt je ze strany vlády Čínské lidové republiky spojován především s terorismem menšinové části obyvatelstva v Sin-ťiang, kteří mají zájem na odtržení od Číny a založení vlastního státu. Na druhou stranu je čínská politika v Sin-ťiang kritizována. Kritici čínské politiky v Sin-ťiang upozorňují na politickou a ekonomickou diskriminaci Ujgurů, která spolu se zvyšující se migrací Hanů do Sin-ťiang má vést k nárůstu nespokojenosti místního obyvatelstva. Historický kontext vztahů mezi Ujgury a vládou Čínské lidové republiky pomůže s lepším pochopením těchto vztahů pramenících z minulosti a projevujícími se v současnosti.

Sin-ťiang je jednou z pěti autonomních oblastí na území Čínské lidové republiky. Nachází se na severozápadě a byl ustanoven v roce 1955. Hlavním městem je Urumči. Většinu obyvatel (okolo 45%) na území této autonomní oblasti tvoří Ujgurové. Sin-ťiang je zdaleka největší správní jednotkou nacházející se na území ČLR. Má společné hranice s Mongolskem, Afghánistánem, Pakistánem a Indií a také s bývalými státy SSSR Kazachstánem, Kyrgyzstánem a Tádžikistánem. Je strategicky významný pro Čínskou lidovou republiku, jelikož představuje pomyslný most do států střední Asie. (Dillon 2004: 2).

Mapa Ujgurské autonomní oblasti Sin-ťiang, zdroj: www.chinahighlights.com

2.1 Sin-ťiang pod správou dynastie Čching

Sin-ťiang nebyl politicky integrován se svými současnými hranicemi až do 18. století. Do této doby byla kontrola nad územím rozdělena mezi mnoho různých entit. Části Sin-ťiangy byly často ovládány a spravovány odděleně zeměmi, které dnes leží na území středoasijských republik, či částmi Číny nebo Tibetu. (Millward 2007: 4). Čínská lidová republika však prohlašuje, že Sin-ťiang byl vždy její součástí. Oficiální státní dokument hlásí, že Sin-ťiang byl již od dob dynastie Chan (206 př. n. l. - 220 n. l.) oficiálně začleněn do území Číny. Toto tvrzení zcela ignoruje období, kdy byl Sin-ťiang propojen se státy střední Asie a čínská kontrola území byla přerušena. (Harris 1993: 112-113). Území nebylo od dob dynastie Chan pod správou vládců císařské Číny. Nadvláda čínských císařů přichází opět až s dynastií Tang (618-907) a následně až v již zmíněném 18. století. (Myšička 2015: 34-36). Od 10. do 17. století probíhala v tomto regionu islamizace. Předtím bylo území nábožensky smíšené. Mohli jsme zde nalézt buddhismus i křesťanství. Oblast se nyní odlišuje od Čínské lidové republiky také svým náboženstvím, tedy islámem. Většina Ujgurů vyznává sunnitský islám. (Gladney 2003: 456 - 457). Otázka správy této oblasti se nepřetržitě řeší od doby před připojením k

území dynastie Čching roku 1759. (Klimeš 2013: 2). Název Sin-ťiang byl poprvé užít pravděpodobně v roce 1768. (Dillon 2004: 17) Název Sin-ťiang je výtvorem politiky právě dynastie Čching stejně jako jeho dnešní geografické vymezení (Millward a Perdue 2004: 32). Tento název se začal používat namísto historických názvů: „Východní Turkestán“, „Čínský Turkestán“, „Uyghuristán“ a mnoho dalších (Newby 2005: 5). V 18. století bylo toto území poprvé začleněno pod mocenskou kontrolu Číny. (Millward a Perdue 2004: 32)

V letech 1759-1820 bylo největším cílem dynastie Čching oddělit a izolovat region od Číny. Region byl spravován téměř samostatně, jelikož jeho obyvatelé byli vnímáni jako barbarští a necivilizovaní a museli být odděleni od Číňanů. Kulturní hranice mezi nimi museli být striktně dodržovány. (Clarke 2011: 18-21). Politika se změnila počátkem 19. století zejména kvůli častěji se objevujícím muslimským protestům. Dynastie Čching v Sin-ťiangy musela čelit mnoha výzvám, jak vnitřním, tak také vnějším. Mezi vnější výzvy patřil především Kokandský Chanát. Kvůli Chanátu Čína změnila politiku vůči regionu a snažila se o jeho větší integraci. (Clarke 2007: 264). Části oblasti se sjednotili a začali být spravovány jako celek. Celá část Sin-ťiangy se odtrhla od Čchingského impéria v roce 1862. To trvalo až do roku 1878 a souviselo s místním povstáním a invazí Jakuba Beka, dále také s ruskou anexí severního Sin-ťiangy. Po opětovném dobytí se Sin-ťiang stává v roce 1884 provincií. (Klimeš 2013: 2). Politika dynastie Čching měla dále vliv na vývoj Sin-ťiangy i celé Číny. Dynastie Čching si za svůj cíl dávala, stejně jako později republikánská Čína a ČLR, vytvořit univerzální říši. V této říši měli společně žít všechny etnické i náboženské skupiny pod centrální vládou. Na rozdíl od Kuomintangu a KS Číny však Čchingové chápali své území jako celek se značnými kulturními a jazykovými rozdíly. (Myšička 2015: 40-41).

2.2 Sin-ťiang pod správou republikánské Číny 1911-1949

V republikánské éře se centrální kontrola Sin-ťiangy mírně uvolnila. Území bylo pod správou válečných magnátů ať už místních muslimských, či Hanského

původu. (Harris 1993: 114). Období republiky bylo vcelku mírné ve vztahu k menšinám, jak je napsáno výše, v 1. kapitole. Dalším důvodem mírné politiky vůči menšinám, konkrétně v Sin-ťiang byla přítomnost Sovětského svazu. V této době Čína fakticky ztratila vliv nad tímto územím a Sin-ťiang byl považován za sovětský satelit. (Altuni 2001). Toto období bylo bohaté na vzpoury a povstání, ve kterém obyvatelstvo usilovalo o nezávislost a o zbavení čínské nadvlády. Po pádu dynastie Čching se Sin-ťiang stal několikrát nezávislým. Poprvé k tomu došlo v roce 1933, kdy Turkičtí rebelové vyhlásili první islámskou republiku Východního Turkestánu známou také pod jinými názvy. Republika trvala pouze do roku 1934 a nacházela se v oblasti Kašgaru. (Dillon 2014 : 30)

V době kdy docházelo k vyostření bojů mezi nacionalisty a komunisty se Sin-ťiang stává opět nezávislým. V té době Čína bojovala ve válce s Japonskem a následně v zemi propukla občanská válka. Bylo tomu v letech 1944 – 1947. Separatistické tendence byly podpořeny Sovětským svazem, který měl v republikánském období na Sin-ťiang značný vliv (Tang a He 2010: 9). Východní Turkestán se tehdy nacházel v severním Sin-ťiang. (Klimeš 2013: 2) Čína kontrolu nad tímto územím přebrala opětovně v roce 1949 v rámci „mírového osvobození“.

2.3 Sin-ťiang od roku 1949

Pod správu Čínské komunistické strany se Sin-ťiang dostává po „mírovém osvobození“ v roce 1949. (Bovingdon 2004: 18) V tomto roce vojska Čínské lidové osvobozené armády obsadila Urumči a v prosinci roku 1949 byla provincie Sin-ťiang obnovena. (Baar 2002: 161) Od té doby byl Sin-ťiang řízen Čínskou lidovou osvobozenou armádou. Mezi hlavní úkoly tohoto dočasného zřízení patřila identifikace a školení místních kádrů stejně jako v jiných částech Číny. Situace v Sin-ťiangu však byla problematická kvůli přetrvávající loajalitě Ujgurů k Výchonímu Turkestánu a Sovětskému svazu. (Millward a Tursun 2004: 87). V roce 1953 začaly čínské autority na území Sin-ťiang zakládat autonomní jednotky. Tento proces začínal od nejnižších územních celků až po prefektury a byl dokončen v roce 1955, kdy byla

oblast přejmenována na Ujgurský autonomní region: Sin-ťiang (Millward 2007: 243). V těchto letech také došlo k pozemkové reformě, která vyvlastnila pozemky patřící náboženským orgánům. Následně došlo k cílené masové migraci Hanů do Sin-ťiang, údajně kvůli rozvoji ekonomiky. Hlavním důvodem však byla kontrola nad územím, změna etnické rovnováhy v oblasti a také omezení separatistických tendencí (Altuni 2001). V 50. letech byl stále patrný vliv Sovětského svazu, který zůstal i nadále hlavním obchodním partnerem a exportní destinací (Millward 2007: 255). V rámci politiky „Velkého skoku“, 1958-1962, došlo ke zrychlení reformy a zesílily tlaky na asimilaci obyvatel. Šlo o urychlení kulturní homogenizace, ve které se snížila tolerance pro rozdíly mezi menšinovým národem a majoritními Hany. (Bovingdon 2004: 19). Tento politický koncept měl v Sin-ťiang stejný dopad jako všude jinde v Číně. Znamenalo to úmrtí mnoha lidí následkem hladomoru, devastaci společnosti, hospodářství i životního prostředí. Část obyvatel autonomní oblasti na severu se tak rozhodla v roce 1962 pro migraci do Sovětského svazu (Millward a Tursnun 2004: 93-94). V důsledku toho se vztahy mezi ČLR a SSSR začaly vyostřovat ve spory, které trvaly několik následujících let. (Millward 2007: 257)

Po politickém konceptu „Velkého skoku“, se kulturní politika v Sin-ťiang na pár let uvolnila, jelikož úředníci uznali, že jazykové a kulturní rozdíly nejsou řešitelné za pár let a budou přetrvávat delší dobu. (Bovingdon 2004: 19). Politika v době kulturní revoluce (1966-1976) byla jakýmsi pokračovatelem politiky „Velkého skoku“. Po menším uvolnění se vrací zpět k předchozímu diskurzu. Opět byl kladen silný důraz na asimilaci obyvatel, mimo jiné také „bojem“ proti „čtyřem starým“, což znamenalo proti starým myšlenkám, zvykům, obyčejům a kultuře. Politika vůči menšinám byla represivní. (Mackerras 1994: 152) Obyvatelé museli odevzdat své tradiční oděvy. Docházelo k ničení mešit, pálení Koránu, nucení obyvatel k chování prasat a mnoho dalším. To vše zřejmě z důvodu dosažení rychlé a důkladné asimilace. (Bovingdon 2004: 20). Menšinová politika v době Kulturní revoluce byla nejvíce asimilační a netolerantní vůči projevům tradiční kultury. Po smrti Mao Ce-Tunga v roce 1976 Čína čelila krizi. Kulturní revoluce odcizila národy v celé Číně a docházelo k odporu mezi Ujgury a také jinými menšinovými národy. Menšinové národy braly tuto politiku jako

útok na jejich identity. Důležitý byl zejména další krok Komunistické strany Číny v případě politiky vůči menšinám. Pokud by tato agresivní politika pokračovala, vyvolalo by to rostoucí nespokojenost a nestabilitu. Více tolerantní politika by však také mohla způsobit neklid, jelikož by menšiny pravděpodobně usilovaly více o separaci (Bovingdon 2004: 20-21). V 80. letech docházelo k uvolňování politiky vůči menšinám, jak je zmíněno výše. V Číně dochází k období reforem s novým mužem v jejím čele. Reformy se dotýkaly mnoha sfér, mezi které patřila také kultura a náboženství. V případě Sin-ťiangu se toto uvolnění projevilo zejména v oblasti náboženství. Bylo zrušeno omezení náboženských aktivit. Toto otevření vůči náboženství se projevovalo také otevíráním nových mešit a opravou těch zničených z doby kulturní revoluce. (Dillon 2008: 179). V 90. letech docházelo k silným represím vůči náboženství, politickým i kulturním aktivitám v regionu, ale také k ekonomické reformě za předpokladu, že hlavní příčinou odcizení Ujgurů od ČLR je jejich chudoba a ekonomická zaostalost. Z těchto důvodů byl přijat koncept Politiky Velkého rozvoje západních oblastí, který byl zahájen roku 2000. Došlo k několika investicím a rozvoji v oblasti, například k vývoji energetických zdrojů. Byl postaven ropovod spojující region s Kazachstánem, došlo také k investicím do ropných polí na území Sin-ťiangu. Ekonomická situace se značně zlepšila, ale etnické a politické tlaky zůstávají nevyřešeny. (Dillon 2008: 181)

Nepokoje v 90. letech vláda ČLR přisuzuje liberalizaci náboženské a jazykové politiky v předchozím desetiletí (Dwyer 2005: 53). Rok 1996 byl začátkem kampaně známé jako „Strike Hard“, která bojovala proti závažné trestné činnosti. V jiných částech ČLR tyto kampaně byly zaměřeny na násilné zločince či boj proti drogám. V Sin-ťiangu tato kampaň byla zaměřena primárně na boj proti povstaleckým separatistickým silám. (Wayne 2008: 84). V případě integrace jsou Ujgurové jako lidé možná nejméně integrovanými do čínské společnosti vzhledem k jejich historii a náboženské a kulturní odlišnosti. (Gladney 2003: 454-455). Separatistické a nacionalistické nálady mezi muslimským obyvatelstvem přetrvávají zejména z důvodu existence dvou nezávislých republik v historii Sin-ťiangu. Mnozí obyvatelé si přejí návrat k nezávislému Východnímu Turkestánu. (Dillon 2008: 176)

2.4 Nepokoje v Sin-ťiangu 1949-2014

Nepokoje a protesty nad čínskou nadvládou v Sin-ťiangu se objevují již od roku 1949, tedy v roce ustanovení ČLR. Dokonce i v obdobích, která byla v přístupu k menšinám liberálnější a uvolněnější. Tedy počátkem 50. let a v 80. letech. K opětovnému nárůstu konfliktů a protestů dochází od 90. let, a následně od roku 2007. (Klimeš 2013: 3). Po teroristických útocích 11. září 2001 Čínská vláda začala tlačit na USA a OSN kvůli zahrnutí skupiny ETIM (Islámské hnutí Východního Turkestánu) do žebříčku teroristických organizací, což se podařilo následující rok. Čína vyvíjela nátlak kvůli údajnému napojení skupiny na Al Kajdu a bin Ládina. Tento fakt reflektuje pokračující strach z muslimského aktivismu v Číně. (Gladney 2003: 452). Po 11. září KS Číny zahájila svůj boj proti „třem zlým silám“: separatismu, terorismu a náboženskému extremismu. V tomto boji je vláda tvrdší, než v případě kampaně „Strike Hard.“ (Greve 2013: 73). Většinu útoků a proti čínských nálad označuje ČLR za projev nespokojenosti menšinové skupiny obyvatel náležících k teroristickým skupinám a tyto akty označuje jako teroristické a bojuje proti nim. S údajným bojem proti terorismu přišla nová omezení jako například zákaz nošení hidžábu, zákaz vstupu dětem do 18 let do mešity a zákaz nošení jiných islámských oděvů do škol. (Dillon 2008: 179) V mezinárodním a domácím tisku byla po 11. září etnická skupina Ujgurů spojena s terorismem a radikálním islámem. (Dwyer 2005: 54-55)

Nejznámější událostí, kde došlo k nepokojům a ke střetům mezi čínskou vládou a ujgurskou menšinou je událost z 5. července roku 2009, která se odehrála v hlavním městě Urumči. Incidentu předcházela událost z června roku 2009, kdy došlo ke střetu ujgurských a hanských dělníků ve městě Shaoguan. Několik ujgurských dělníků zahynulo. Důvodem k povstání v červenci byla neschopnost vyřešit tento incident čínskou vládou. (Klimeš 2013: 6). V červenci 2009 události začaly protestem asi 1000 obyvatel proti neschopnosti bezpečnostních složek a důvodu nepotrestání viníků úmrtí dvou ujgurských dělníků. (BBC 2009). Demonstrace byla mírová, kvůli upozornění na

správné fungování státních orgánů, stejně jako se děje každou chvíli v této, i jiných částech Číny. Část demonstrace byla násilně potlačena, část se zvrhla v pouliční nepokoje a boje mezi Ujgury a Hany. Následně se situace otočila a došlo k útokům Hanů na Ujgury. Podle oficiální interpretace došlo k úmrtí 197 lidí. Mnoho lidí však zmizelo a stále zůstává po tomto incidentu nezvěstných. Podle očitých svědků událost měla mnohem více, než priznaných 197 obětí. (Klimeš 2013: 6-7)

Oficiálním dokumentem vyjadřujícím se k nepokojům v Sin-ťiangu je dokument Bílá kniha s názvem Rozvoj a pokrok Sin-ťiangu. Tento dokument byl vydán jako reakce na rozsáhlé nepokoje v hlavním městě provincie Urumči v roce 2009. Zabývá se vývojem v oblasti od roku 1949, kdy se Sin-ťiang stal oficiální částí Čínské lidové republiky a hodnotí vývoj a působení ČLR v regionu. Sin-ťiang se dle dokumentu nachází v rozkvětu, není zaostalý jako předtím a došlo zde k obrovským změnám a zlepšením. Došlo ke zlepšení v ekonomické oblasti, v oblasti hospodářství, zlepšení životní úrovně obyvatel, zvedla se úroveň školství, která souvisí s povinnou školní docházkou a postupným odstraňováním negramotnosti. Dochází zde k zachování etnické kultury, prosazování a obhajování etnické rovnosti a jednoty a k ochraně náboženských práv a svobod. Poslední část dokumentu se zabývá záchranou národní jednoty a stability. Jelikož byl rozvoj a pokrok v Sin-ťiangu dosažen společně všemi národnostmi, je nesprávné, že existuje Východní Turkestán. Východní Turkestán je poháněn třemi silami: etnickým separatismem, náboženským extremismem a násilným terorismem. Se skupinou se však ztotožňuje pouze minimální část obyvatelstva, zbytek s nimi nesouhlasí a je se stávající situací spokojen. Skupina se snaží o separatismus a bojuje proti blahu všech etnických skupin pomocí teroru a násilí. Snaží se o sociální nestabilitu a narušuje rozvoj a pokrok oblasti. Kvůli těmto aktům násilí skupina ohrožuje celou autonomní oblast zejména v hospodářské oblasti, turistickém ruchu, zahraničním obchodu a rozptýlení vzácných zdrojů. (Development and Progress in Xinjiang, Information Office of the State Council of the People's Republic of China 2009)

Ujgurský separatismus a muslimské proti čínské nálady týkající se čínské politiky mají důležité dopady na hospodářský rozvoj Číny. Turisté a investoři by se jistě vyvarovali návštěv či investic v regionu s etnickým konfliktem a teroristickou činností. (Gladney 2003: 459). Problematika s pohraničními oblastmi by měla pro Čínu zničující charakter nejen v ekonomice, která je diskutována výše, ale také v případě čínské participace v mezinárodních organizacích. Právě o participaci v mezinárodních organizacích ČLR v posledních letech usiluje a snaží se v nich budovat své postavení. (Gladney 2003: 460)

Následuje tabulka vybraných protestů a nepokojů z let 1949 až 2015.

Datum	Místo	Důvod incidentu	Počet obětí
1954	Khotan	Skupina Amin: zájem založit Islámskou republiku a napadla zajatecký tábor	Více než 50 členů skupiny Amin uvězněno
duben 1980	Aksu	Místní protestovali kvůli zlepšení podmínek v zaměstnání a větší autonomii	Zraněno 1000 lidí
duben 1990	Baren	Kritika KS Číny v postupu vůči menšinám, protestující požadovali konec cílené masové migrace Hanů do Sin-ťiangy	50 zemřelo, 232 zatčeno
únor 1997	Ghuldža	Proti odsouzení 30 ujugurských aktivistů bojujících za nezávislost; zákrok na ujugurskou kulturu	Oficiální zprávy: 9 úmrtí, disidentské zprávy: 167 úmrtí+ 1600 zatčeno a uvězněno
leden 2007	okres Akto	Zničení teroristického výcvikového tábora Islámského hnutí Východního Turkestánu	18 zabito, 19 zadrženo a uvězněno
srpen 2008	Kašgar	Nájezd nákladního auta do oddílu běžících policistů	16 zemřelo, 16 bylo zraněno
2009	Urumči	Zmíněno výše	Oficiálně 197

2010	Aksu	Odpálení bomby v davu policie a stráže	Nejméně 7
2011	Chotan	Útok na policejní stanici	18
2013	Maralbéši	Ozbrojenci versus policie a státní zaměstnanci, útok noži	21
2013	Shanshan	Útok noži a výbušninami na policejní stanici	35
2013	Tiananmen	Automobilový útok, podezření na sebevražedný atentát	5 (z toho 3 atentátníci)
2014	Kunming	Skupina lidí s noži napadla místní obyvatele na vlakovém nádraží	29 + 4 atentátníci, 140 zraněno
2015	Aksu	Doly Sogan v Aksu, útočníci napadli pracovníky	Minimálně 50

Tabulka zpracována autorkou na základě: Dillon 2004: 52-62, Guo 2015: 43-61, Klimeš 2013: 3.

3. Případová studie: Vývoj čínské přítomnosti v Tibetu

V této části se práce bude zabývat historickým kontextem vztahů mezi Tibetem a Čínou zejména od roku 1949. K lepšímu pochopení vztahů je však důležité krátce pohovořit i o předchozích obdobích. V roce 1950 vstoupily na území Tibetu jednotky čínské osvobozené armády a anektovaly tak do té doby *de facto* nezávislý stát. Tento krok ze strany čínské vlády se u obyvatelstva setkal s vlnou protestů. K větším či menším protestům zde dochází téměř neustále. To platí i pro nejznámější, nejvíce brutální a krvavé protesty v letech 1989 a 2008. Zahynulo v nich mnoho lidí, mnoho bylo zraněno, zatčeno, nebo prostě zmizelo. Tito lidé byli jak z řad menšin, tak i z řad Hanů. Obyvatelé se stále snaží proti čínské nadvládě a podmínkám, ve kterých musí žít, bouřit, ale ve většině případů je to bezvýsledné. Historický kontext napomůže lépe pochopit vztahy mezi centrální vládou a menšinou v Tibetu pramenících z minulosti a projevujícími se nyní.

Tibet je jednou z pěti autonomních oblastí na území Čínské lidové republiky. Nachází se na západě Číny a sousedí s autonomní oblastí Sin-ťiang. Oblast byla ustanovena v roce 1965, jako poslední z čínských autonomních oblastí, ačkoli má jako jediná většinu původních obyvatel. Hlavním městem je Lhasa. Rozlohou se jedná o druhou největší provincii v Číně. Většinu obyvatel tvoří Tibetané. Údaje platné po sčítání lidu z roku 2003 hovoří o 2,6 milionu Tibetanů, což představuje 96,4%. Hanů zde žije 2,8% a zbytek tvoří další etnika (Kolmaš 2011: 10). Tibet má společné hranice s Indií, Nepálem, Bhútánem, Myanmarem a státy střední Asie. Pro Čínskou lidovou republiku je strategicky významný zejména kvůli společným hranicím s Indií. Dále také kvůli velikosti jeho území a nerostnému bohatství.

Mapa Autonomní oblasti Tibet, zdroj: www.tibetadvisor.com

3.1 Tibet pod správou dynastie Čching

Tibet byl nezávislým státem od 7. století do roku 1717, kdy na jeho území pronikli Džungarové, kteří pronásledovali místní obyvatelstvo kvůli náboženství. Následně území obsadila mandžuská dynastie Čching, která ovládala celou Čínu a také Tibet do roku 1911 (Kolmaš 2004: 107). Správa území byla velmi složitá vzhledem k hospodářským podmínkám, vzdálenosti a těžké dostupnosti Tibetu. Tibet se stal suzerénním¹ územím Číny, jejíž správě byl podřízen. Forma správy a nadvlády, která se ustálila v této podobě v roce 1793, se udržela až do roku 1912. Dynastie Čching však fakticky ztrácela svůj vliv na území Tibetu zejména z důvodu neposkytnutí podpory při útocích, kterým Tibet v polovině 19. století čelil. Díky těmto okolnostem také začala dynastie Čching ztrácet vliv. Postupně ji nahrazovala Britská Indie (Kolmaš 2011: 32-35). Největší vliv měla dynastie na konci 18. století, na konci 19. století již nebyla schopna kontrolovat území Tibetu. Dynastie ale nikdy Tibet neovládala administrativně. (Davis 2009: 2)

¹ Tibet měl v této době omezenou suverenitu a byl formálně podřízen čínské správě.

Britská Younghusbandova vojenská expedice do Tibetu se konala v letech 1903 až 1904 a měla znamenat ochranu Tibetu před expanzí Ruské říše a zajištění sféry vlivu v tomto státě sousedícím s Indií (Lal 2008: 52). Před Britskou invazí do Tibetu uprchl Dalajláma do Mongolska. Tato invaze znamenala pro Čínu ohrožení, kvůli ztracení vlivu nad Tibetem a jeho rozsáhlým územím. Čína se snažila alespoň o začlenění části území, východního Tibetu. Dalajláma byl v roce 1908 pozván na schůzku do Pekingu a v roce 1910 se plánoval vrátit zpět do Lhasy. Čínská vojska však v roce 1910 vtrhla do hlavního města a Dalajlama znovu prchl, tentokrát do Indie (Smith 2009: 9).

3.2 Tibet v době republikánské Číny 1911 – 1949

Čínská lidová republika nárokuje území Tibetu z důvodu, že byl její nedílnou součástí od dob starověku. Je to prý historický fakt a vyjednávání o jeho statusu není na pořadu dne. (Davis 2009: 1, vanSchaik 2011: 214). Po pádu dynastie Čching byla republikánská Čína připravena převzít celé území starého režimu. V tomto období byla Čína prezentována jako mnohonárodnostní stát s pěti rasami žijícími na jejím území a tvořícími jednotný stát. Jednou z nich byli právě Tibetané (Kolmaš 2011: 39). Po ustavení Čínské republiky došlo k ozbrojeným střetům mezi čínskými vojáky a Tibetany. Čínští vojáci byli poraženi a deportováni zpět do Číny přes Indii. 13. Dalajlama se vrací v roce 1913 zpět do Tibetu (vanSchaik 2011: 190). Dochází k příměří mezi Čínou a Tibetem a v lednu 1913 se začala dostavovat postupná nezávislost. V tomto roce čínská vojska opustila území Tibetu (Baar 2002: 164). Vyhlášení nezávislosti předcházela smlouva mezi Mongolskem a Tibetem, kde se oba národy prohlásily za zbavené mandžuské nadvlády a oddělily se od Číny. Tyto dva státy se navzájem uznaly nezávislými (Žagabpa 2000: 214). Dalajlama vydal 13. března 1913 Deklaraci nezávislosti. (Kolmaš 2011: 40). Toto vyhlášení nezávislosti bylo motivováno nacionalismem a také změnou dalajlamova postoje k Číně. Za posledních pár let začal vnímat čínskou přítomnost a záměr kolonizace Tibetu jako agresivní. Nacházel potřebu Tibet před Čínou ochránit a vyhlásit tak nezávislý stát (vanSchaik 2011: 191). Deklarace nebyla čínskou vládou nikdy uznána. Dále však Čína neměla

žádný vliv na vývoj v Tibetu (Baar 2002: 164). Faktická nezávislost Tibetu trvala i v době nástupu Nacionální strany Kuomintang v roce 1927 do čela Číny. Zdá se, že jednou z mála věcí, na které se Komunistická strana s Kuomintangem shodovala, bylo znovu připojení Tibetu k vlasti (Kapstein 2011: 281). Z tohoto důvodu strana zřídila Komise pro mongolské a tibetské záležitosti a obě území byly vyhlášeny za organickou součástí Čínské republiky (Baar 2002: 164). Po smrti třináctého dalajlamy přijela čínská delegace do Tibetu s přáním upřímné soustrasti a s potencionální možností získat zde nějaký vliv. (vanSchaik 2011: 205). Následně Čína zřídila ve Lhase zastupitelský úřad. Tento krok byl ze strany Číny chápán jako uznání její suverenity nad územím. Tibetská strana však tento krok chápala jako běžný projev diplomatického styku mezi dvěma státy. V roce 1936 umožnila ve Lhase otevřít tento úřad také Velké Británii. (Kolmaš 2011: 43). Kontrola Tibetu v tomto období byla nulová, jelikož vládnoucí Národní strana se potýkala s jinými problémy. (Bakešová 2003: 26)

Nezávislost Tibetu v tomto období se projevovala mnoha způsoby. Například neutrálním postojem v čínsko-japonské válce, zřízením úřadu pro zahraniční záležitosti při tibetské vládě, účasti tibetských zástupců na mezinárodní konferenci o vztazích mezi asijskými národy v Dillí a návštěvami tibetské obchodní delegace v Indii, Číně, Francii, Itálii, Velké Británii a USA. Tibet měl jako nezávislý stát vlastní mince, armádu, poštovní systém atd. (Kolmaš 2011: 43-44). Tyto projevy *sui generis* nezávislé politiky však nikdy nebyly uznány mezinárodním prostředím *de iure*. (Baar 2002: 164) Tibet v tomto období přecenil význam relativní izolovanosti a nevyvinul tak dostatečné diplomatické ani politické úsilí k dosažení tohoto uznání. (Kolmaš 2011: 44).

Před koncem čínské občanské války, kdy bylo vítězství Komunistické strany na dosah, vypověděla tibetská vláda čínskou zastupitelskou misi ve Lhase. (Baar 2002: 164)

3.3 Tibet od roku 1949

Čínská lidová republika byla vyhlášena po vítězství Komunistické strany v

občanské válce v říjnu roku 1949. Dne 4. listopadu 1949 Tibet formálně vyhlásil nezávislost a snažil se získat její mezinárodní uznání. Země vyslala speciální mise do Nepálu, Indie, USA a Velké Británie jako apel a žádost o pomoc proti Číně. Peking veřejně protestoval a nesouhlasil s tímto krokem (Grunfeld 2015: 108). V roce 1950 chtěla vláda ČLR hovořit s představiteli Tibetu o jejich otázce a mírovém řešení v Pekingu. 21. října tohoto roku vláda ČLR vyslala armádu do Tibetu v rámci „mírového osvobození“ a na ochranu jeho obyvatel před imperialistickým útlakem ze strany Britů a Američanů. Navzdory tomu, že v tomto období žádní cizinci v Tibetu nebyli, komunisté byli přesvědčeni, že tibetský nekompromisní postoj k nezávislosti na Číně je výsledkem zahraničního zásahu (vanSchaik 2011: 209-210). ČLOA vnikla na území Tibetu, který následně svolil k rozhovorům s čínskou vládou. Tibetští představitelé však chtěli rozhovory pozdržet a zajistit si mezinárodní podporu a uznání nezávislosti (Kolmaš 2011: 45). Čínská vláda nesouhlasila s postupem Tibetu a rozhodla se vniknout na jeho území a vyřešit situaci silou. V říjnu přešla ČLOA do útoku a získala administrativní středisko východního Tibetu Čhamdo. Guvernéra této části a zároveň předsedu vlády vzala do zajetí. Současně s akcemi v Tibetu probíhaly i vojenské akce v sousedním Sin-ťiangu. (Kolmaš 2004: 118)

Tibetská vláda se snažila o odpor a pokusila se znovu o mobilizaci všech proti čínských sil na území Tibetu. 17. listopadu 1950 byl do úřadu uveden patnáctiletý 14. dalajlama jako symbol jednoty a podpory pro všechny Tibetany. Tibetští představitelé žádali o pomoc proti čínskému postupu v Indii, USA, VB a dokonce i v Organizaci Spojených národů. Indie, Británie i Spojené státy podaly proti čínskému postupu pouze formální protest (Kolmaš 2004: 46). Světová pozornost však byla, nešťastně pro Tibet, zaměřena na Korejské války. Tibet tedy nemohl počítat ani s podporou OSN (vanSchaik 2011: 213). Dalajlama utekl ze Lhasy do Indie, kde usiloval o její podporu, a Tibet se v tomto období ocitá v izolaci. Situaci je přinucen přistoupit na hovory s komunistickou Čínou a vyslat své zástupce do Pekingu (Kolmaš 2011: 46). Dne 23. května 1951 došlo v Pekingu k dohodě mezi zástupci Tibetu a zástupci vlády ČLR. Tento dokument se nazývá Dohoda o opatřeních k mírovému osvobození Tibetu, známější pod jménem Sedmnáctibodová dohoda. Dokument umožňoval do této doby

de facto nezávislý Tibet začlenit zpět do ČLR a mít nad tímto územím nadvládu. Článek první Sedmnáctibodové dohody uvádí, že se tibetský národ sjednotí a vrátí se do veliké rodiny matky vlasti, do Čínské lidové republiky. Třetí bod dohody se vyjadřuje k národnostní politice ČLR, která se nyní vztahuje i na Tibet. V souladu s touto politikou má Tibet právo na zřízení národnostní územní autonomie pod vedením Ústřední lidové vlády. Dohoda zachovává status, funkci i pravomoci dalajlamy² i pančhenlamy³. V Tibetu bude zachována svoboda náboženského vyznání a také rozvoj psaného i mluveného jazyka. Tibetská armáda se s touto dohodou stává součástí ozbrojených sil národní obrany ČLR. Jedině místní tibetská vláda bude provádět reformy, na jejich provádění nebude Ústředí používat nátlak. Pokud by se nějaká reforma měla na přání lidí uskutečnit, vždy musí být konzultována s vedením Tibetu. Reformy zemědělství, vzdělání, průmyslu a obchodu by také měly být prováděny dle aktuálních podmínek v Tibetu.

Dohoda byla podepsána delegáty Ústřední lidové vlády a delegáty místní vlády v Tibetu (Collard a van Grasdorff 2004: 149 - 153). O bodech se vyjednávalo. Pro Tibetany bylo nadále důležité nezměněné postavení dalajlamy, náboženské svobody a také to, že veškeré reformy budou postupné. Povzbudivé bylo, že v dokumentu nepadla jediná zmínka o komunismu nebo roli Komunistické strany Číny v Tibetu (vanSchaik 2011: 215). Proč komunistický, ateistický a nacionalistický režim dělal ústupky ke svým hodnotám a cílům? Tato dohoda byla pro ČLR strategií v budování státu. Bylo zamýšleno, že by dohoda mohla pomoci Komunistické straně dosáhnout kontroly nad Tibetem skrze spojení s tibetskými elitami. (Henders 2010: 164). Mezinárodní prostředí bylo překvapeno přijetím této dohody zejména z důvodu, že se Tibet vzdal své nezávislosti. Spojené státy Americké nabízeli dalajlamovi azyl v jejich zemi a vojenskou podporu proti Číně. Británie se vyjádřila, že dohoda by mohla být vypovězena, pokud lze dokázat, že byl na zastupující delegáty vyvinut nátlak. Nabídky států však byly příliš nejasné a Tibet se rozhodl na dohodu přistoupit. V této situaci to jeho představitelé vnímali jako nejlepší řešení. (vanSchaik 2011: 216-218). Dalajlama

---

² Duchovní a politický vůdce Tibetánů. Tento titul byl poprvé udělen v roce 1578 mongolským vládcem. (Žagabpa 2000: 92). Dnešní dalajlama je v pořadí již čtrnáctý.

³ Druhý nejvyšší postavený Láma (duchovní učitel buddhismu) v Tibetu.

v říjnu roku 1951 poslal telegram Mao Ce-tungovi a potvrdil přijetí dohody (Henders 2010: 169).

V roce 1955 byl Dalajlama na několika schůzkách s Maem. Mao přesvědčoval dalajlamu o zlepšování Tibetu pod vedením Komunistické strany Číny, povídal mu o detailech z tibetských dějin a o jeho zálibách v náboženství. Po schůzce byl dalajlama přesvědčen, že Číňané přišli, aby jim pomohli a že Tibet musí přijmout reformu. Všem představitelům Tibetu v té době se zdálo, že jejich stát se opravdu může změnit v jeden z moderních socialistických bez ztráty jejich národní identity (vanSchaik 2011: 224). Politika ČLR po přijetí dohody byla velmi umírněná, ačkoli Mao usiloval o začlenění Tibetu a jeho následnou transformaci. Čína se snažila vytvořit srdečné vztahy mezi Hany a Tibetany, respektovali tibetské náboženství a kulturu. Čínští představitelé v Tibetu plánovali zahájit politické a hospodářské reformy v roce 1956. Tyto reformy však nikdy nebyly realizovány z důvodu zásahu Mao Ce-tunga. (Goldstein 1999: 52-53). V roce 1956 byl zřízen Přípravný výbor pro autonomní oblast Tibet. Dalajlama byl jeho předsedou, faktická moc však byla v rukách KS Číny. (Žagabpa 2000: 266). Dalajlama se společně s pančhenlamou zúčastnili 2500. výročí narození Buddha v roce 1957 v Indii. V tomto roce poprvé dalajlama uvažoval, že v Indii zůstane a nevrátí se zpět do vlasti. Vrátil se pod slibem změny přístupu ČLR k Tibetu, jeho duchovenstvu a také o příslibu pozastavení reforem. (Kolmaš 2011: 49)

V období politiky Velkého skoku, které trvalo v letech 1958-1962 došlo k několika významným událostem. V centrálním Tibetu docházelo k ničení klášterů, kulturních středisek a bombardování měst. Tento postup vůči projevům kultury a náboženství v Tibetu souvisel s konceptem Politiky Velkého skoku, která bojovala proti starým zvykům, tradicím, náboženství a obyčejům a chtěla nastolit novou formu socialismu. Projevovala se nespokojenost s postupem KS Číny v Khamu a Amdu, východotibetských provinciích.⁴ Odpor proti čínské nadvládě se postupně rozšířil i do dalších částí území. 10. března 1959 se konala obrovská demonstrace ve Lhase.

---

⁴ Tyto provincie byly původně částí Tibetu, který se v minulosti rozkládal na větším území než nyní. V 18. století byly Kham a Amdo začleněny do jiných, čínských, provincií. Obyvatelé se necítí přímo Tibetany, ale primárně spíše obyvateli svých území, tedy Khamové a Amdové. (vanSchaik 2011: 17)

Obyvatelé chtěli zabránit dalajlamovi v účasti na divadelním představení na vojenské základně, kam byl pozván čínským vojenským velitelstvím. Demonstrující lid požadoval odchod Číňanů z Tibetu a obnovení nezávislosti, došlo k jejich povstání. (Ryntová 1999: 38-39) Dalajlama uprchl v březnu z Číny do Indie, kde po příchodu vytvořil dočasnou exilovou vládu. V tomto období s dalajlamou do Indie odešlo několik tisíc uprchlíků (cca 80 000). (Žagabpa 2000: 275-276). Po útěku do Indie se dalajlama vyjádřil o Čínském postupu v Tibetu a prohlásil Sedmnáctibodovou dohodu za neplatnou. Povstání v roce 1959 bylo Pekingem považováno za závažný útok na integritu ČLR. Bylo rozhodnuto, že je zapotřebí okamžité reakce. (Dillon 2009: 171) Došlo ke krveprolití a otevřeným bojům. Oficiální čínské údaje uvádí počet 87 000 mrtvých, ale ve skutečnosti byla situace mnohem horší. (Kolmaš 2011: 50). V roce 1964 byl dalajlama čínskou vládou prohlášen za zrádce a posluhovače imperialistů a byl zbaven všech svých funkcí v Tibetu.

V září 1965 byla vyhlášena Tibetská autonomní oblast (TAO). Kulturní revoluce, která trvala v letech 1966-1969 a de facto až do smrti Mao Ce-tunga v roce 1976, byla pro Tibet doslova zničující. V této době byly zničeny zbytky klášterů, spáleny tisky a nevyhovující knihy, ale byly ničeny i další kulturní památky menšinového obyvatelstva. V roce 1967 byla poslána ČLOA do Tibetu kvůli ničení a represím vůči obyvatelstvu, ale ničení klášterů a terorizování obyvatel nijak nepřestalo. V souvislosti se smrtí Mao Ce-tunga a postupným uvolňováním politiky v ČLR se začala v 80. letech uvolňovat také politika v Tibetu. Komunistická strana v čele s novým lídrem se postupně distancovala od předchozí politiky a začala se stávat více liberální. (vanSchaik 2011: 256). ČLR začala postupně pečovat i o hospodářský a kulturní rozvoj Tibetu, hovořilo se o návratu dalajlamy z exilu, začaly se vydávat knihy, časopisy, otevíraly se školy, byly dokonce otevřeny hranice pro turisty. Tato situace však šla stále ruku v ruce s chutí ovládnout celý Tibet a všechny aspekty života v něm. (Kolmaš 2004: 121-122).

V roce 1982 začalo vyjednávání mezi Pekingem a Dharamsalou. Číňani nabízeli více, než jen omezenou kulturní autonomii. Tibetská strana ale požadovala

politickou autonomii. Po mírné liberalizaci poměrů mezi oběma stranami se oficiální čínská politika vrátila zpět k represím, jelikož demonstrace proti čínské nadvládě neustávaly a opět se začal projevovat tibetský nacionalismus. Dne 21. září 1987 vystoupil dalajlama v Americkém Kongresu. Svým projevem, kde zmiňoval chování Číňanů vůči Tibetu a dalších podmínek panujících na území Tibetu, si získal americkou podporu. (vanSchaik 2011: 260). Dalajlama obdržel v roce 1989 Nobelovu cenu za mír za diplomatické snahy o řešení čínsko-tibetského konfliktu nenásilnou cestou. Následně navštěvoval státníky v různých oblastech světa, aby ve světě poukázal na tibetskou situaci a snažil se takto získávat podporu pro jeho zemi. Problematickým se ukázal dále také výběr pančhenlamy v roce 1995. Oficiální výběr v pořadí 11. muže v úřadu byl střetem zájmů KS a dalajlamy. Komunistická strana si vybrala vlastního kandidáta, ačkoli její ideologie hlásá ateismus. Dalajlama vybral svého vlastního převtělence. Toho ale Čína nikdy neuznala. (Kolmaš 2011: 61). Pančhenlama byl vybrán a potvrzen Komunistickou stranou Číny. Tuto osobu, dosazenou KS ale neuznalo tibetské obyvatelstvo, nicméně setrvává v úřadu dodnes a žije v Pekingu. Ve 20. století bylo typické, že osoba pančhenlamy byla blízká Pekingu. (Dillon 2009: 173).

Následně, v roce 1999, byly uskutečněny investice do regionu, například do výzkumu přírodních zdrojů s názvem „otevíráme Západ“. Tibet prochází hospodářským rozvojem, je zde podporován turistický ruch apod. Byla postavena železniční trať na trase Lhasa- Si-ning, jejíž stavba začala v roce 2000 a která byla otevřena v roce 2006. Také se v tomto období zvedala podpora pro Tibet v zahraničí díky hollywoodským filmům, koncertům zahraničních skupin apod. To souviselo s návštěvami dalajlamy po světě a s podporou států pro Tibet. (vanSchaik 2011: 264).

3.4 Nepokoje v Tibetu 1949 – 2015

K protestům vůči čínské nadvládě a okupaci území Tibetu dochází od roku 1950, kdy ČLOA vnikla na území do té doby *de facto* nezávislého státu. Mezi hlavní, nejvíce brutální a krvavé protesty patří ty z let 1959, 1987-1989 a 2008. Rok 1959 je

popsán výše. K prvnímu velkému protestu došlo 10. března 1959. V souvislosti s výročím tohoto povstání Tibetčanů proti čínské okupaci se každoročně 10. března symbolicky vyvěšuje vlajka Tibetu, jako vyjádření solidarity s Tibetem a s cílem poukázat na dlouhodobé porušování lidských práv v něm. Letos, v roce 2016, proběhne již 57. výročí tohoto povstání. Každoročně v rozmezí měsíců února až května je Tibet uzavřen pro všechny turisty, zahraniční média a pozorovatele.

Mezi roky 1987 a 1989 docházelo k další sérii protestů. V září roku 1987 byla uspořádána Tibetčany demonstrace ve Lhase, následovaly demonstrace v říjnu tohoto roku a v březnu následujícího. Proti potlačení demonstrací použila čínská policie palné zbraně, kterými mnoho demonstrantů zabila a zranila. Uvězněno bylo téměř 2500 lidí. V červenci 1988 byla zahájena kampaň „Strike Hard“. V Tibetu tato kampaň znamenala potlačování jakýchkoli forem protestů proti čínské nadvládě. Potlačování zmíněné v kampani „Strike Hard“ bylo použito na demonstraci v prosinci roku 1988. V březnu 1989 ve Lhase vypukla další demonstrace, kdy demonstranti s tibetskými vlajkami volali po nezávislosti Tibetu. Odhadovaný počet mrtvých je mezi 100 až 400, podle oficiálních čínských zdrojů 11. Další lidé byli zraněni a několik tisíc lidí bylo zatčeno. 7. března 1989 bylo vyhlášeno stanné právo. (Ryntová 1999: 48). V této době zastával funkci šéfa oblastního výboru KS v Tibetu Chu Ťin-tchao. Ten proti demonstrantům tvrdě zasáhl a vyhlásil stanné právo. Dlouhou dobu pak proti Tibetčanům uplatňoval ten nejostřejší přístup. Tato zkušenost a zásah v Tibetu ho následně dostali do vyšších postů. V roce 2003 byl zvolen prezidentem Čínské lidové republiky a tento post zastával až do roku 2013. V období demonstrací a vyhlášení stanného byla ČLR odsouzena mezinárodním prostředím a exilovou vládou kvůli porušování lidských práv v Tibetu. Zejména kvůli výši počtu zabitých a uvězněných demonstrantů ve zmíněných letech 1987-1989. (Carlson 2004: 25). Protesty byly čínskou vládou označeny jako součin cizího podnětu od „separatistů v exilu“. Čína i navzdory kritice považovala Tibet nadále svým územím. V reakci na tyto události byla v roce 1992 vydána první Bílá kniha o Tibetu. Tato kniha se zabývala vlastnictvím Tibetu, údajnou nezávislostí a událostmi z roku 1951 a 1959. Separatistické tendence obyvatelstva a jejich demonstrace v důsledku nespokojenosti

přisuzuje dalajlamovi a exilové vládě. Dává možnost jednání s dalajlamou, pokud připustí, že Tibet je nedílnou součástí Číny. Zároveň hovoří o tom, že nikdy nedopustí nezávislost Tibetu a rozdělení ČLR a také o demonstracích, které budou vždy potlačeny, pokud se vyskytnou, jelikož ČLR usiluje o rozvoj v ekonomice, kultuře a zlepšení životní situace obyvatel. Demonstrace jsou totiž v rozporu se základními zájmy Tibetů. Bílá kniha připouští špatné jednání v době Kulturní revoluce, zejména v oblasti náboženství, zároveň ale hovoří o absolutní svobodě náboženského vyznání v souvislosti s uvolněním režimu po roce 1980. Bílá kniha se dále zabývá ekonomickým rozvojem, osobní svobodou obyvatel Tibetu, rozvojem vzdělávání a kultury a zlepšením životní úrovně. Čínská přítomnost v oblasti je hodnocena kladně a pozitivně a obyvatelé by měli být spokojeni. (White Paper on Tibet 1992).⁵

Další násilné protesty se objevily 14. března roku 2008 a trvaly až do května. Hlavním tématem protestů bylo porušování lidských práv a čínská nadvláda. Tyto protesty byly nejsilnější od roku 1989. Tibetáncé začali vypalovat čínské obchody ve Lhasě a zabíjet ostatní obyvatele. Zabili 19 lidí, z nichž 18 byli Hanové. Následně do Lhasy přijela armáda s obrněnými vozidly a zabila kolem 80 lidí. Během týdne se konalo více než 100 protestů na území celé tibetské plošiny. Čínská vláda tento projev nespokojenosti vnímala jako pokus zkatit OH v Pekingu a poškodit pověst ČLR ve světě. V tomto období se zjistilo, že většina čínské veřejnosti nevěděla nic o situaci v Tibetu. Mysleli si, že Tibetáncé vládou sami své autonomní oblasti, mají výhody ve vzdělávání a že osvobození mezi roky 1950 a 1951 bylo opravdu mírové. Přístup západu k otázce Tibetu byl podle obyvatel zapříčiněn nevědomostí Tibetských dějin. V době trvání OH byla Čína ochotna mluvit a jednat s dalajlamou o řešení tibetské otázky, po OH však k žádnému jednání nedošlo. Čína byla představena jako rostoucí velmoc, s čímž byla spokojena. Po těchto povstáních se začala ČLR více zaměřovat na úplné vymýcení autonomie, tibetské kultury a také v propagandistické kampani na přepsání historie Tibetu. (Smith 2010: 5-9)

---

⁵ Information Office of the State Council of The People's Republic of China ,September 1992, Beijing, China. Oficiální název dokumentu: Tibet -- Its Ownership And Human Rights Situation.

V roce 2009 se začaly objevovat nové formy politického protestu. Mezi roky 2011 a 2012 tyto protesty vyvrcholily. Mnichové a mnišky se začali upalovat na veřejnosti. Následně v tomto protestu pokračovali i ostatní civilní obyvatelé Tibetu. Celkem upálených do roku 2015 bylo asi 150. Čínská vláda tuto formu protestu přisuzuje dalajlamovy a vnímá ji jako organizovanou z řad exilové vlády. Vlny těchto protestů však poukázaly, že tento fenomén nesouvisí s exilovou vládou, zahraničními vlivy, nebo dalajlamou, ale s běžnými nespokojenými obyvateli na území Tibetu. Dalajlama politiku oficiálně opustil v roce 2011 a rezignoval na všechny své politické funkce. Funkce předal volenému, sekulárnímu zástupci. (Barnett 2014: 420)

4. Práva menšin v Čínské lidové republice: komparace Ujgurské menšiny a menšiny v Tibetu

Poslední část práce se věnuje analýze a komparaci mezi oběma vybranými menšinami v případě přístupu k nim ze strany Čínské lidové republiky. Menšinovou politiku nám přiblížila kapitola první. Dodržování menšinové politiky zakotvené v ústavě ČLR a jiných zákonech nás v případě obou menšin bude zajímat z několika důležitých aspektů. Prvním z nich je jazykové hledisko, právo na používání mluveného a psaného jazyka. Druhým aspektem je právo na vlastní náboženské vyznání. Třetím aspektem je suverenita území a právo na správu tohoto území. Práce bude usilovat o analýzu těchto aspektů. Důležitým bodem v závěrečné kapitole této práce bude komparovat přístup čínské vlády k oběma menšinám. Pokud budou spatřeny nějaké rozdíly v přístupu k nim, tak se budeme snažit analyzovat, proč se tyto rozdíly objevují. Jelikož se v naší práci předpokládá, že práva menšin v Čínské lidové republice dodržována nejsou, pokusíme se pochopit a vysvětlit proč tomu tak není.

4.1 Právo na vlastní jazyk

4.1.1 Sin-ťiang

Ujgurská menšina obývající území Sin-ťiangu hovoří ujgurským jazykem přibližně od 9. století. Tento jazyk řadíme mezi turkické jazyky. Psaná podoba je nyní vyjadřována arabským písmem. Tato podoba se ustálila v roce 1984. Psaná podoba byla několikrát v historii měněna. Změny přicházely zejména z politických důvodů. Reformy se konaly v letech 1937 a 1954 a měly učinit jazyk vhodnější pro moderní Ujgury, zároveň je to odlišilo od ostatních dříve podobných jazyků ve střední Asii. (Millward 2007: 235). Navzdory tomu, že všechny čínské ústavy dávaly menšinám právo na užívání vlastního jazyka, bylo toto právo v průběhu od vzniku ČLR

mnohokrát porušeno. Nejhorší bylo období Velkého skoku a následně Velké kulturní revoluce. S 80. lety 20. století přichází uvolňování a období reform, jelikož se změnilo vedení KS Číny. Od roku 1980 má oficiální jazyková politika asimilační a přizpůsobivé tendence. Neoficiální politika v regionu je taková, že se místní obyvatelstvo má podříditi dominantní čínské kultuře. Provádění těchto politik probíhá souběžně. KS se snaží o snížení jazykové rozmanitosti a zajištění jazykově homogenního státu. (Dwyer 2005: 29-30). Ačkoli jsou média v Číně kontrolována státem, v 80. letech bylo zpřístupněno pravidelné vysílání TV v menšinových jazycích. Tento způsob byl spatřován jako nejjednodušší při komunikaci, s většinou negramotným obyvatelstvem. Média byla využita jako prostředek pro přesvědčení obyvatel k přijetí politik KS v regionu. V 90. letech bylo v Sin-ťiangu několik rozhlasových stanic, které vysílaly v místních jazycích. Rádio a TV byly využívány jako prostředek manipulace a propagandy, nicméně jejich využívání v místních jazycích bylo povoleno. (Zhou 2004: 88-89). Před vysíláním však všechny materiál prochází přísnou cenzurou. Situace je stejná od 80. let 20. století. TV stanice v místních jazycích jsou přítomny, na území ČLR jsou však cenzurovány. Zejména pokud se vyskytují informace o nepokojích a protestech vůči správě Čínské vlády.

V případě školství, které je dalším důležitým odvětvím používání jazyka, je situace následující. Zákon o regionální autonomii z roku 1984, jímž se práce také zabývala v první části, se vyjadřuje ke školství a využívání jazyků menšin. Navzdory tomuto zákonu bylo využívání práv jazyků menšin opět omezené. Pro etnické menšiny je žádoucí dvojjazyčné vzdělávání, čínština a jejich vlastní jazyk. Pokud je většina ve třídě menšinové národnosti, měla by výuka probíhat v jejich jazyce, pouze však v případě základních škol. Ani to se ale většinou nestává a výuka probíhá v čínštině, protože i učitel je Hanského původu. Menšiny nemají vlastní učebnice. (Mackerras 2003: 129-132). V roce 2004 vláda nařídila školám v Sin-ťiangu používat čínštinu, kvůli zlepšení kvality Ujgurů a jejich lepšímu uplatnění na trhu práce. Menšinový jazyk může být vyučován jako vedlejší, cizí jazyk, ale výuka v něm neprobíhá. (Zang 2015: 40). Lokální jazyk byl nahrazen čínštinou a ta je nyní hlavním vyučovacím jazykem. Šlo o realizaci ze strany lokální vlády. (Sunuodula 2015: 96). Ujgurové si sami často uvědomují, že vzhledem k budoucnosti je lepší se učit čínsky a anglicky, nebo naopak

vzdělání v čínském jazyce odmítají a bojkotují. Výuka anglického jazyka začíná být povinnou. V případě, že se menšinoví studenti chtějí naučit anglicky, výuka probíhá čínsko-anglicky, tedy dvojjazyčně. Trojjazyčná výuka tak nepřipadá v úvahu a studenti jsou nepřímo donuceni se svého jazyka vzdát, pokud se chtějí učit anglicky. Výuka může být v ujurštině, v tom případě je ale jako druhý, cizí, jazyk vyučována čínština. (Sunuodula 2015: 97). Skrze výuku čínského jazyka se snaží vláda o lepší integraci menšin. Při přijímání na univerzitu jsou menšiny zvýhodněny oproti Hanům. Přijímací zkoušku mohou vykonávat v menšinovém jazyce a od 90. let stačí příslušníkům menšin méně bodů k přijetí, než studentům hanského původu. Přijímací zkouška není z angličtiny. Existuje zde však opět povinnost učit se čínsky a předpokládá se znalost anglického jazyka. (Benson a Svanberg 1998: 151-152).

Zákon o regionální autonomii, článek 47, zakotvuje také povinnost úředníků působících na území menšin hovořit a psát čínsky a také jazykem dané menšiny. Znalost ujurského jazyka ze stran úředníků působících v oblasti je však mizivá. Často nejsou schopni říci více, než pár základních slov. Učit se ujursky je pro ně podřadné, jelikož tento jazyk a obyvatelé vnímají zrovna tak. Zákon je tak z tohoto hlediska nedodržován. I v tomto ohledu je na obyvatele vyvíjen nátlak na znalost čínského jazyka. (Dwyer 2005: 33). Mnoho obyčejných Ujurů je nespokojeno, mimo jiné, z důvodu jazykové politiky Čínské vlády v regionu. Berou to jako útok na svou kulturní identitu. (Dwyer 2005: 1-2).

4.1.2. Tibet

Úředním jazykem v Tibetské autonomní oblasti je tibetština. Patří do tibeto-barmské jazykové větve. Písmo bylo vytvořeno v 7. století. Pro Tibet by měla platit stejná práva jako pro Sin-ťiang a ostatní menšiny. Práva jsou ústavně, nebo jinak právně zakotvena. Situace byla v historii nejhorší opět v obdobích Velkého skoku a Velké kulturní revoluce. V době kulturní revoluce bylo bojováno proti „čtyřem starým“: kultuře, myšlenkám, zvyklostem a obyčejům, mezi něž patřila i tibetština. Tibetský jazyk se v této době stal terčem útoku a byl dokonce postaven několik let mimo zákon. (Wangdu 2011: 19). Jazyková politika se zlepšila v 80. letech 20. století,

kdy do čela KS nastoupil nový tajemník, který navštívil Tibet a byl tamní situací šokován.

V 80. letech 20. století byly vytvořeny politiky na podporu vzdělávání v menšinových jazycích. V Tibetu byla situace nastavena tak, že menšinový jazyk bude hlavním vyučovacím jazykem a čínština bude jazykem druhým. S cílem plynulosti v obou jazycích po absolvování střední školy. Jsou zde opět rozpory mezi politikou a praxí. (Wang a Phillion 2009: 4). V Tibetu autonomní regionální lidový kongres vytvořil plán pro používání tibetštiny a respektování tibetské kultury v roce 1987. Od tohoto plánu však bylo upuštěno jako součást zákroku proti separatismu a jako reakce na protesty v roce 1989 a téměř všechny předměty jsou proto vyučovány v čínštině. (Wang a Phillion 2009: 5-6). Po těchto protestech je pro Tibetány obtížné uplatnit svá jazyková a kulturní práva. Pokud obhajují vzdělávání v tibetštině, mohou být označeni jako separatisté, což je největší politický zločin. (Wangdu 2011: 20). Například Nima (2001) zjistil, že čínština prostupuje Tibet ve všech sférách. Je přítomna ve vládních dokumentech, telegramech, pokynech u elektrospotřebičů, technických pojmu používajících na pracovištích a ve školách. Toto masivní používání čínštiny vede k úpadku používání a učení tibetštiny. Dochází ke ztrátě menšinového jazykového dědictví. Někteří Tibetané si sami často uvědomují, že studium čínštiny jim dokáže zajistit lepší pracovní uplatnění, například práci ve státní správě. (Kapstein 2006: 300). Studenti základních škol absolvovaných v tibetštině pak také lépe naleznou střední školu, jelikož ty čínské v regionu dominují. (Wang a Phillion 2009: 7). Problém s čínským vzdělávacím systémem je v Tibetu alarmující. V roce 2014 byl počet negramotných lidí, ve věku 15 let a výše, v Tibetu nejvyšší z celé Číny. Toto číslo dosáhlo 40%. (Statista.com 2016). Tento údaj může ukazovat, že Tibetané ve skutečnosti nejsou ochotni opustit svou národní identitu. (Nelson 2005: 27). Podpora společné řeči je dle centrální vlády důležitá z ekonomického hlediska. Problematický je postoj ČLR k zahrnutí menšinové kultury do vzdělávání. Vláda zpravidla vyzdvihuje skvělou tibetskou kulturu a dlouhou historii a dlouze diskutuje snahy vlády tyto aspekty zachovat a chránit je. V praxi je však mnoho z těchto aspektů označeno za zaostalé a nevlastenecké. Kulturní vzdělávání pro Tibetány je nahrazeno ideologickou a vlasteneckou výchovou a čínskou kulturou. Odkazy na historii tvrdí, že Tibet byl v celé

jeho historii neoddělitelnou součástí Číny. I Číňané se učí, že Tibet byl celou dobu jejich nedílnou součástí. Také z těchto důvodů se na Tibet dívají jako na zaostalý barbarský region a cítí se nadřazeně. Čínská vláda využívá vzdělávání k výchově loajálních občanů a k legitimizaci moci. (Wangdu 2011: 21). Tibeťané často využívají internet ke sdílení informací o jejich kultuře a jazyku. I když je internet v Číně cenzurován, Tibet takto může alespoň anonymně komunikovat se světem o tom, co to znamená být Tibeťanem v dnešní Číně. Na internetu publikují Tibeťané básně, eseje, písně a filmy o své identitě, i když na internetu setrvávají omezený čas, kvůli cenzuře. (vanSchaik 2011: 266-268).

4.2 Právo na náboženské vyznání

4.2.1 Sin-ťiang

Ujgurové v Sin-ťiangu vyznávají islám. Islamizace tohoto regionu probíhala v 10. – 17. století. Jelikož komunismus nepřipouští žádné náboženství a usiluje o kontrolu celé společnosti, je situace s vyznáním problémem jak u Hanů, tak i u představitelů menšin. Ústava i Zákon o regionální autonomii všem obyvatelům ČLR přiznává právo na svobodu náboženského vyznání. Problém se vyskytuje tehdy, kdy Čína vnímá ohrožení své vnitřní integrity, o kterou tolik usiluje. Formulace jsou vágní a jejich dodržování souvisí s aktuální politickou situací. Situace ohledně náboženství byla znovu nejhorší v etapách politik Velkého skoku a Velké kulturní revoluce. V těchto obdobích byly ničeny tradiční projevy kultury, jelikož je majoritní skupina Hanů, v čele s KS, viděla jako něco zaostalého. Byly ničeny mešity, páleny Korány, páleny tradiční oděvy a mužské části obyvatel byly holeny na ulicích vousy, jelikož všechny tyto znaky byly brány jako známky odporu. (Bovignon 2004: 20).

Po tomto období přišlo částečné uvolnění, protože v 80. letech bylo změněno vedení KS. V tomto období došlo k uvolňování v oblasti náboženství. Docházelo k otevírání nových mešit a také opravě těch zničených z dob Kulturní revoluce. (Dillon 2009: 179). Po celou dobu nadvlády ČLR nad regionem probíhaly demonstrace, atentáty a bouření se proti režimu. Po rozpadu SSSR vláda změnila dřívější politiku

tolerance vůči náboženství v regionu. Byly stíhány nelegální náboženské aktivity a zastavila se výstavba mešit. Tato omezení pokračují až do současnosti. (Bovignon 2010: 66). Po 11. září 2001 se začala situace zhoršovat, jelikož separatistické aktivity jsou ze strany čínské vlády vnímány jako nábožensky extremistické. Strana začala přijímat mnohá další omezení, díky kterým došlo k zatýkání například učitele a jeho žáků, kteří soukromě studovali Korán. (Human Rights Watch 2006). Všechny demonstrace proti čínské nadvládě v regionu vláda vnímá jako projev separatismu a náboženského extremismu a přisuzuje to menšinové části obyvatelstva. Od roku 2001 také dochází k válce proti terorismu a větším bojům proti projevům nespokojenosti. (Gladney 2009: 151). Organizace ETIM byla v roce 2002 zařazena na list teroristických organizací Spojenými státy a OSN, odpovědnou za teroristické činy doma i v zahraničí. (Gladney 2009: 171). Docházelo k opětovnému ničení mešit, speciálně byly ničeny ty, které byly v blízkosti škol a měli tak údajně negativní vliv na jejich žáky. (Human Rights Watch 2005: 56). Studentům a členům strany bylo dokonce odepřeno právo na náboženské vyznání. Studentům z důvodu jejich mladého věku. Studentům na základě toho, že nemají žádné životní zkušenosti a jsou nuceni věřit. Členům strany zase z toho důvodu, že si mají vybrat jednu disciplínu, které se budou věnovat naplno. To měla být jejich práce, náboženství je brzdí od výkonů v jejich zaměstnání. Někteří z nich nadále věří, ale často nechodí do mešit, jelikož se bojí. Výuka ve školách mnohdy zahrnovala ateismus, což bylo bráno jako cesta k postupnému snižování vědomí o náboženství ve společnosti. To mělo vést k setřetí rozdílů a lepší státní soudržnosti. Dětem mladším 18 let byl zakázán vstup do mešit. (Bovignon 2010: 66-70). Někteří studenti byli dokonce za náboženské aktivity, časté modlení a půst v období ramadánu vyloučeni ze školy, či došlo k trestu odnětí svobody. (Bovignon 2010: 71). Všechny demonstrace proti čínské nadvládě v regionu vláda vnímá jako projev separatismu a náboženského extremismu a přisuzuje to menšinové části obyvatelstva.

4.2.2 Tibet

Tibeťané vyznávají tibetský buddhismus, který se na jeho území dostal v 7. století a přibližně od 8. století došlo k jeho aktivnímu šíření. Buddhismus je v Tibetu

rozdělen mezi 5 škol. Jako hlavní a nejstarší se považuje škola Ňingma, Stará škola. S ní existují další 4 známé mladší školy ale i spousta jiných často lokálních škol. (Kolmaš 2011: 68-70). Pro Tibetany je buddhismus považován za nejdůležitější prvek jejich identity. Před „mírovým osvobozením“ Tibetu byla náboženská a politická sféra provázaná, zatímco po roce 1950 bylo naléháno na její striktní oddělení. To bylo v rozporu s tradičním chápáním funkce klášterů, reinkarnace, lamů a mnichů v tibetském politickém životě. Snaha KS s cílem omezit tibetský buddhismus pouze na duchovní sféru způsobila trvalý konflikt mezi Tibetany a centrálními státními orgány. (Slobodník 2004: 112-115). Vztahy mezi buddhismem a státem v Číně byly složité a nadále jsou. Setkáváme se s obdobími útlu, v dobách již několikrát zmíněných politik Velkého skoku a Velké kulturní revoluce pod taktovkou Maa Ce-tunga. Postupně ničeny byly všechny buddhistické chrámy a nezbyl žádný prostor pro obranu náboženství nebo pro rozhovory se státem, v této době bylo také zabito a uvězněno mnoho mnichů a mnišek. (Ashiwa 2009: 58).

Od roku 1980 po těchto represivních politikách přichází částečné uvolnění a buddhismus vstoupil do nové intenzivní fáze. Mnichové a mnišky se mohli opět zapojovat do politiky a veřejného života, lidem bylo znovu dovoleno provádění náboženských praktik. (Slobodník 2004: 115). Po Kulturní revoluci se také začaly předělávat chrámy. Dosáhly ještě větší velikosti, než v minulosti a ČLR je používala jako prostředky k budování státu, což se setkalo s kritikou věřících, kteří nepřikládali chrámům velký význam. Vláda si také slibovala, že viditelná přítomnost náboženství by přilákala investice ze zahraničí, jelikož by demonstrovala otevřenost čínské společnosti. (Ashiwa 2009: 60-62). Po částečném uvolnění v 80. letech 20. století a snaze napravit kulturní a ekonomické škody v dobách předchozích politik přichází na konci 80. let 20. století cyklus protestů a politika vůči Tibetanům se začíná opět vyostřovat. (Henders 2010: 182). S ožíváním náboženství na území Tibetu se objevily důležité otázky jako tibetská nezávislost a ochrana lidských práv, což vyvolalo řadu povstání. Důležitou roli v těchto povstáních od roku 1987 hráli mnichové a mnišky. Pro ně byla účast na protestech logickým důsledkem jejich tradiční role ve společnosti. Čínská vláda však tyto skutečnosti vnímala jako zneužití náboženství a náboženské svobody a jako aktivity proti Číně.

Reakce na protesty byla okamžitá a souvisela se zpřísněním kontroly života v klášterech, kde byly zavedeny řídicí výbory, které kláštery vedly. Tento výbor je nezbytný k tomu, aby mohly kláštery oficiálně fungovat. (Slobodník 2004: 115-116). Za podněcování protestů byl obviněn dalajlama a celá exilová vláda v Indii. Podle slov vlády ČLR využívají náboženství k trestní a kontrarevoluční činnosti. Situace ohledně klášterů byla následující: byl omezen počet mnichů v klášterech, mnichové a mnišky museli vyjádřit svůj nesouhlas se separatismem na pravidelných setkáních a museli veřejně podporovat jednotu vlasti a úlohu KS. Pokud by tento postoj někdo odmítl, docházelo k vyloučení mnicha či dokonce k uzavření kláštera. Docházelo k omezení počtu mnichů, kvůli lepší kontrole nad kláštery. Osoby mladší 18 let měli oficiální zákaz vstoupit do kláštera. Množství mnichů bylo sníženo asi o třetinu, oproti situaci před rokem 1950. Tato nařízení jsou v rozporu s tibetskou tradicí masového mnišství a hranice počtů a věku jsou často zmiňovány v rozhovorech s Tibeťany jako příklady porušování náboženské svobody. (Slobodník 2004: 117). Státní orgány zasahují také do tradičního náboženského postupu reinkarnace⁶. Problematika se objevila v době identifikace buddhistické reinkarnace 11. pančhenlamy, do které zasahoval Peking. Tyto problémy neplatí jen pro nejvyšší reinkarnace dalajlamy a pančhenlamy, ale dotýká se i všech místních reinkarnací. I přes tyto skutečnosti je reinkarnace jistým oživením náboženské svobody, jelikož byla úplně zakázána v letech 1958 až 1990. Dalším problémem v oblasti náboženství je ekonomická situace klášterů, které jsou závislé sami na sobě. Dříve, před rokem 1950, vlastnily kláštery značný podíl orné půdy, ze které získávaly peníze. To se změnilo s Kulturní revolucí, byl jim zabaven majetek, který jim nebyl nikdy navrácen. Mnichové nyní žijí z darů od věřících, v klášterech se otevírají restaurace, obchody, pobočky tibetské medicíny a žijí také z turistického cestovního ruchu. Tyto skutečnosti mají negativní vliv na vnitřní život buddhistických institucí. (Slobodník 2004: 117-120). Místní kultura a náboženství jsou

---

⁶ V Tibetu se nejvyšší lamové vybírají právě pomocí reinkarnace. Lamové jsou před smrtí požádáni, aby se reinkarovali a dále tak pomáhali. Po jejich smrti pak následuje vyhledávání chlapců odpovídajícího věku, kteří mohou být eventuální převtělení. Poté, co převtělenec projde řadou zkoušek je formálně uznán za převtělece zesnulého lamy. V případě reinkarnace pančhenlamy reinkarnaci vyhledává a uznává dalajlama. V tomto případě má dalajlama poslední slovo. Výběr 11. pančhenlamy byl tedy problematický z důvodu zapojení ČLR do tohoto procesu a porušení tradičního postupu výběru kandidáta.

přehodnocovány dle státních zásahů, které rozhodují, jaké praktiky jsou nepřijatelné a jaké by měly být povoleny. (Barnett 2014: 422).

4.3 Právo na správu území

4.3.1 Sin-ťiang

Ujgurská autonomní oblast Sin-ťiang byla vyhlášena v roce 1955. Dle sčítání lidu v roce 2010 na území této oblasti žije přibližně 22 milionů obyvatel. Ujgurové z tohoto počtu tvoří asi 45%. Legislativní funkci v oblasti má Lidový sjezd, exekutivní složkou je vláda, která má za úkol spravovat region. Po vytvoření autonomní oblasti bylo na jejím území identifikováno 13 menšin s tím, že Ujgurové byli většinovým etnikem. Sin-ťiang byl v této době rozdělen na několik menších samospráv. V některých z těchto samospráv byli Ujgurové dokonce menšinovým obyvatelstvem. (Bovingdon 2004:13). Po vyhlášení AO také vláda v Pekingu připravila plán přesídlení asi 2 milionů obyvatel z vnitrozemní Číny. Tato masivní a trvalá migrace Hanů do Sin-ťiangy zvýšila jejich počet v oblasti. Z původních 5% Hanů v roce 1949 na více než 40% v roce 1978. (Bovingdon 2010: 55). Všechny skupiny měly dle zákona nárok na politickou reprezentaci, což vzhledem k vysokému počtu skupin na území vedlo k tomu, že žádná z nich neměla většinu a rozhodovací proces tak měl spoustu komplikací. Masová, státem řízená migrace Hanů do regionu pokračovala. Nyní je počet Hanského obyvatelstva v Sin-ťiangy 40%, zatímco Ujgurů 45% oproti původním přibližně 90% v roce 1945. (Howell a Fan 2011: 123).

Po 11. září 2001 se politika změnila i v důsledku autonomie. Tyto útoky daly Pekingu tolik potřebnou záminku na omezení autonomie a zvýšení politického tlaku v regionu. (Bovingdon 2010: 78). Migrace do regionu tak komplikuje působení vlád a rozhodovací proces. Toto působení také omezuje KS Číny. Do vlád jsou často dosazováni lidé z místních částí KS. V KS Číny jsou příslušníci menšin stále silně diskriminováni. Jejich celkový počet byl v roce 2014 pouze 6 milionů, oproti 82 milionům Hanů. (Statista.com 2016). Situace tak vede k tomu, že autonomní oblasti dominují převážně Hanové loajální k centrální vládě. To lze snadno ospravedlnit,

protože se jejich počet v oblasti postupem času zvyšoval a všem skupinám žijící na území má být zajištěna patřičná reprezentace. (Bovingdon 2010: 65). Zákon o regionální autonomii dává autonomním vládám značné pravomoci. Například jim svěřuje hospodářskou správu, ekonomickou správu, správu zdravotnictví, správu místních zdrojů, rozvoj a správu vzdělávání v oblasti apod. Většina kroků však musí být konzultována s centrální vládou. Druhým problémem je počet Hanů v oblasti a ve vládě, kteří jsou loajální k centru a dominují politice.

4.3.2 Tibet

V případě samosprávy území je situace v Tibetu opět problematická. Ústava a Zákon o regionální autonomii dává místním vládám mnohé pravomoci, které se navenek tváří jako rozsáhlé. Vlády autonomních regionů mohou například přijímat předpisy o výkonech samosprávy, a další předpisy týkající se hospodářských, politických a kulturních aspektů. Vždy však tyto předpisy musí schválit nejbližší vyšší úroveň vlády. Předpisy, které nesouvisí, s autonomií tento souhlas nepotřebují, musí ale být v souladu s centrální legislativou. (Constitution 1982; Regional and Ethnic Autonomy Law 1984). Vlády, které chtěly přijmout nějaký předpis o autonomii, nikdy nedostaly souhlas ústřední vlády. V Tibetu byl pokus o 15 takových nařízení. (Davis 2009: 5). Většina vedoucích funkcí v Tibetu je vykonávána Číňany jmenovanými z centra, místní funkce často vykonávají Hanové. Tento fakt ponechává malý prostor pro výkon místní samosprávy. V Tibetu probíhají od roku 2006 rozsáhlé programy na stěhování lidí uvnitř AO s názvem Komfortní bytová politika. Dochází k rekonstrukci stávajících domů nebo k přesídlení většinou venkovského obyvatelstva do nových domů, mnohdy stovky kilometrů daleko. Více než 2/3 obyvatel TAO byly přesunuty do nových domů mezi roky 2006 a 2012. Cílem je vybudovat nový socialistický venkov. Vláda o tomto programu hovoří v zájmu ekonomiky oblasti. Tento program je dle jejích slov dobrovolný a respektuje vůli a přání obyvatel, což se rozhodně vylučuje s tím, že vláda obyvatelům nenabídla žádnou jinou alternativu. Mezi obyvateli dochází k obavám, že tyto politiky smažou rozdíly v kultuře a stylu jejich života. O což také čínská vláda postupně usiluje na celém území ČLR. Čínská vláda dala jasně najevo, že tyto politiky jsou součástí větších politických cílů jako: boj proti separatismu a jsou

navrženy tak, aby posílily vzájemnou politickou kontrolu nad tibetským venkovským obyvatelstvem. Od roku 2011 přemístila centrální vláda na 20 000 kádrů do Tibetu, aby žili s místním obyvatelstvem a dohlíželi na zachování stability, prováděli propagandistickou práci a dohlíželi na Komfortní bytovou politiku. Čínští představitelé po týmech žijí v každé z vesnic v Tibetu. Ani v tomto případě, týkajícím se kulturních aspektů společnosti neměla vláda AO žádné slovo. (Human Rights Watch 2013). Přítomnost přistěhovalců a úředníků z vládnoucí etnické skupiny se považuje jako prospěšná pro místní obyvatele. Zejména z toho důvodu, že etničtí Číňané se považují za vyspělejší. (Barnett 2014: 422).

4.4 Komparace vybraných menšin

V případě práva na užívání vlastního jazyka, které menšinám dává Ústava 1982 i Zákon o regionální autonomii je situace téměř totožná. Všechny národnosti, dle těchto dokumentů, mají právo využívat a rozvíjet své vlastní mluvené i psané jazyky a zachovat nebo reformovat své zvyky a tradice. V případě obou menšin je toto právo více méně porušováno hned z několika aspektů. První z nich je případ médií, kdy obě menšiny mají tisk, TV, rádio i internetové stránky ve vlastních jazycích. Jejich obsah je však kontrolován a regulován státem, což ale není nic nečekaného, vzhledem k tomu, že cenzura probíhá na území celé Číny. Můžeme ale shledat uvolňování a slábnutí státní kontroly médií, což nejspíše znamená lepší výhled do budoucna. Existují stále však citlivá témata, o kterých je zakázáno psát. Mezi ně patří rovněž správa Tibetu. V případě školství a práva na vzdělávání menšin v jejich jazyce je dodržování těchto zákonů opět problematické. Menšiny v obou případech mohou být vyučovány ve svých menšinových jazycích. K vyučování v menšinových jazycích dochází pouze na základních školách a to jen tehdy, pokud menšinoví studenti představují většinu studentů ve třídě. To menšinoví žáci často nesplňují díky řízené migraci Hanů do regionů. Pokud se jazyk menšin jako vyučovací používá, dochází k tomu pouze na základní škole v několika prvních ročnících. Často je menšinový jazyk odsunut jako druhý cizí jazyk, nebo je odstraněn úplně. V obou oblastech je nařízeno studovat

v čínském jazyce. Vláda tento krok odůvodňuje jako důležitý z ekonomického hlediska a také pro lepší uplatnění menšinového obyvatelstva na trhu práce. Na školách je vyučován také anglický jazyk, výuka ale probíhá pouze anglicko-čínsky. Mnozí studenti, a jejich rodiče, si často uvědomují, že bude pro budoucnost jejich dětí studovat čínštinu a menšinový jazyk opustit. Existuje však druhá skupina obyvatel, která bojkotuje používání čínského jazyka. V Tibetu například obhajování konání výuky v tibetském jazyce patří mezi podezřelé činnosti. Můžeme hovořit o tom, že čínský systém vzdělávání nefunguje příliš dobře vzhledem k počtu negramotných lidí na území Tibetu. Mnozí obyvatelé z obou vybraných menšin vnímají upírání jejich jazyka jako útok na jejich kulturní identitu. Situace, kdy může menšinové obyvatelstvo využívat práva na soud, či v případě věcí, které si chtějí vyřídit na úřadě ve vlastním jazyce je znovu nevyhovující. Obyvatelé menšin jsou nuceni i z těchto důvodů ovládat čínský jazyk. Úředníci často nejsou ochotni učit se menšinový jazyk, jelikož menšinové obyvatelstvo, jejich kulturu a zvyky považují za zaostalé i vzhledem k tomu, že všechny národnosti na území ČLR jsou si dle ústavy rovny. Úředníci z řad Hanů nevidí důvod se těmito jazykům učit. Možnost výuky pro ně v autonomních oblastech samozřejmě probíhá.

Druhým aspektem v případě vybraných menšin bylo právo na náboženské vyznání. Toto právo je opět ústavně zakotveno a objevuje se také v Zákonu o regionální autonomii z roku 1984. Každý občan ČLR má právo na vlastní náboženské vyznání. Problematická je, dle mého názoru, formule, kdy nikdo nesmí využívat náboženství v činnostech ohrožujících veřejný pořádek, k poškození zdraví občanů či narušení vzdělávacího náboženství státu. Většina zákonů je formulována vágně, což pak vede k problémům v případě jejich dodržování. Náboženství je v ČLR často potlačováno a to již od dob jejího počátku. Pro stát je problematické a ohrožuje celistvost, která je pro něj prioritní. V případě obou náboženství byly v obdobích Velkého skoku a Velké kulturní revoluce ničeny jejich majetky a chrámy či mešity, jelikož projevy náboženství a kultury byly zahrnuty mezi „čtyři staré“. Po těchto konceptech se situace v 80. letech zlepšila, což ale nemělo dlouhého trvání. Islám, který vyznávají Ujgurové, je čínskou vládou označován jako náboženství s teroristickými a separatistickými tendencemi, a vláda se proti němu snaží bojovat. Ohrožení je spatřováno zejména kvůli separatismu,

jelikož se obyvatelé Sin-ťiangu často bouří a protestují vůči čínské nadvládě a rádi by navázali na období nezávislosti - Východního Turkestánu. Podle interpretací čínské vlády však ne všichni obyvatelé usilují o protesty a nepokoje a o odtržení od ČLR. Vláda tyto akty přisuzuje menšinové, extremistické, části obyvatelstva. Buddhismus v Tibetu je rovněž pro čínskou vládu problematický a snaží se jej dostat pod svou kontrolu. V případě buddhismu je situace vážnější, jelikož náboženství bylo od dávných dob v Tibetu provázáno se sférou politickou. To je ČLR omezováno. Peking se snaží zasahovat do různých náboženských sfér, například v případě klášterů, voleb pančhenlamy a také příštího 15. dalajlamy. Také proti tomu se Tibeťané bouří.

Posledním právem bylo právo na samosprávu území. Také toto právo je ústavně a jinak právně zakotveno. Každá autonomní oblast a další místní jednotky mají dle ústavy a zákonů právo na vlastní vládu a určité kompetence ve správě území. Každá vláda má být složena dle rozložení etnických národů v oblasti. To často vede k problémům s přílišným roztržštěním moci mezi jednotlivé reprezentanty menšin, tudíž je těžké dosáhnout konsenzu. Ve většině vlád jsou pak dosazováni lidé z centra, což vede k dalšímu omezení v samosprávě AO. V případě Sin-ťiangu je situace problematická vzhledem k tomu, že Ujgurové sice mají většinový podíl obyvatel v oblasti, ale díky zvýšené řízené migraci Hanského obyvatelstva do autonomní oblasti, nikdy nebudou mít většinu při rozhodování. Po 11. září 2001 se samospráva omezila. Tyto útoky způsobily větší kontrolu oblasti, což vedlo také ke snížení politických pravomocí. V Tibetu je situace obdobná, jelikož Hanové loajální k centru jsou opět dosazováni do důležitých funkcí.

Mezi vybranými menšinami tedy nejsou nijak patrné větší rozdíly v dodržování zákonů. Vzhledem k panujícím politickým podmínkám se předpokládalo, že práva menšin dodržována nejsou. Problémem je, že ČLR se za každou cenu snaží udržet svou integritu. Menšinové obyvatelstvo není až tak početné, což by mohlo vést k myšlence, že není důležité. Důležitý je ale fakt, že tyto menšiny obývají obrovské území, jehož ztráta by měla pro Čínu fatální následky. Nejen, že by přišla o obrovskou část území, ale přišla by také o zdroje, které se na tomto území nacházejí. Přes tato území také vedou důležité obchodní cesty. Lze tedy předpokládat, že represivní politiky a

minimální míra autonomie v oblastech jsou udržovány z těchto, především geopolitických, důvodů. Problémem je také často vágní formulace zákonů, což vede k obcházení jejich dodržování. Míra dodržování těchto zákonů vychází většinou z aktuální politické situace.

Závěr

Tématem práce byla menšinová politika Čínské lidové republiky. Tento fenomén je od počátku vytvoření ČLR velmi důležitý, jelikož mezi hlavní priority Číny patřilo a nadále patří udržet si vnitřní integritu. I když se může zdát, že obyvatelstvo menšin, které tvoří asi 9% z celkového počtu obyvatel Číny, je díky svému malému počtu bezvýznamné, práce nám ukázala, že je tomu jinak. Klíčovým faktem je, že menšinové národy obývají asi 2/3 území Číny. Toto území je významné kvůli své velikosti, ale také kvůli nerostnému bohatství a tudíž vysoké geopolitické hodnotě. Proto separace některé z menšin, či vlastní správa a autonomie území nepřipadá v úvahu. Pro Čínu by tento fakt měl nepředstavitelné následky. Čína vnímá menšinové národy jako odlišné, ale zároveň neoddělitelné části území. Práce se zaměřovala na dvě konkrétní menšiny, Ujgurskou menšinu, která obývá autonomní oblast Sin-ťiang a Tibetskou menšinu. Tyto dvě menšiny byly vybrány zejména z důvodu častých protestů v oblastech, jsou také nejvíce sledovány mezinárodním prostředím. Za chování k těmto dvěma menšinám je Čína v zahraničí nejvíce kritizována. Spory o jejich autonomii a správu se v oblastech vyskytují několik desítek let.

Výchozím předpokladem práce bylo, že vzhledem k panujícím politickým poměrům v ČLR práva menšin dodržována nejsou. Cílem práce bylo zjistit, zda jsou práva menšin v případě Ujgurské menšiny v Sin-ťiang a menšiny v Tibetu dodržována dle platných právních norem. Zároveň si práce kladla za cíl posoudit, zda je k vybraným menšinám přistupováno stejně, nebo lze shledat nějaké rozdíly. Cíle práce byly zkoumány a menšiny byly komparovány v závěrečné kapitole práce.

První kapitola se zaměřovala na práva menšin zakotvená v právních dokumentech ČLR. Společný program, který tvořil prvních několik let čínskou ústavu, se začal jako první zabývat právy menšin. Následovalo několik ústav, které se právy menšin také zabývaly. Poslední platnou ústavou je ústava z roku 1982, která dává menšinám mnohá práva a svobody, a často také privilegia. Právům menšin se věnuje také Zákon o regionální a etnické autonomii z roku 1984, která práva rozšiřuje a vysvětluje. Práva menšin tedy v Číně zastoupena jsou a jejich dodržování by mělo být

podle těchto platných právních dokumentů. Od 80. let můžeme spatřovat zvýšenou legislativní aktivitu týkající se práv menšin. Problémů s dodržováním práv menšin je v Číně hned několik. Mezi hlavní patří příliš vágní formulace zákonů. Kontrola dodržování zákonů neprobíhá a vzhledem k vágní formulaci může být, a často je, vysvětlení působení těchto zákonů upraveno dle aktuální politické situace. Na konci kapitoly byly určeny tři hlavní oblasti práv menšin, které byly později zkoumány. Mezi ně patří: právo na používání vlastního jazyka, právo na vlastní náboženské vyznání a právo na správu území. Všechna tato práva byla definována ústavou i zákonem o regionální a etnické autonomii.

Prvním vybranou menšinou byla Ujgurská menšina v Sin-ťiang. Druhá kapitola se zabývá vztahy mezi ČLR a menšinou. Na vztahy bylo nahlíženo od dob dynastie Čching, jelikož v té době se Sin-ťiang po odmlce dostává opět pod správu Číny. V této době také dostává své jméno a jsou mu vymezeny dnešní hranice, stává se provincií. Již v tomto období musela čínská nadvláda čelit několika výzvám, jak vnitřním, tak vnějším. Docházelo k povstáním a na nějaký čas bylo toto území dokonce odpojeno od Číny. ČLR prohlašuje, že toto území bylo vždy pod její správou, což ignoruje období, kdy byl tento region spravován jinými entitami. V republikánském období byla správa Sin-ťiang volnější než předtím. Celkově bylo toto období mírné ve vztahu k menšinám, jelikož Čínou zmítala občanská válka a musela čelit mnoha jiným hrozbám. Také z tohoto důvodu byla vytvořena dvakrát nezávislá republika Východní Turkestán. V rámci mírového osvobození v roce 1949 byla znovu vytvořena provincie a Sin-ťiang se dostává opět pod správu ČLR. Autonomní oblast byla následně vytvořena v roce 1955. Oblast se odlišuje od centrální Číny mnoha aspekty. Mezi ně patří jazyk, kultura, náboženství a mnoho dalších. To bylo v dobách Mao Ce-Tunga vnímáno jako „čtyři staré“ a bylo proti nim bojováno. Docházelo k bourání mešit, potlačování kultury, jazyka a pálení Koránů. Ve čtvrté kapitole byla zkoumána výše zmíněná práva. Dodržování práv je ale problematické a často jsou tato práva porušována. Práva na vlastní jazyk, právo na náboženské vyznání i právo na správu území byla spatřena jako nedostatečně dodržovaná. Lze ale spatřit liberálnější období, jako například 80. léta, kdy docházelo k uvolňování režimu. Po teroristickém útoku 11. září 2001 byla však kontrola autonomní oblasti a všech jejích aspektů zpřísněna. V Sin-

ťiangu také velmi často dochází k protestům proti centrální vládě. Tato skutečnost je ze strany Pekingu spojována s extremistickým vyznáním menšinové části obyvatelstva, která chce navázat na nezávislou republiku Východního Turkestánu. Skrze ekonomický pokrok regionu vláda usuzuje, že zbytek obyvatelstva je spokojen. V případě Ujgurské menšiny je problematické i právo na užívání psaného a mluveného jazyka a jeho rozvoj, jelikož výuka v mnoha školách probíhá čínsky, na úřadech či soudech také jazyk používat nelze. Úředníci menšinovým jazykem často nehovoří. V případě náboženství byla situace nastíněna v druhé části. V závěrečné kapitole byla jen potvrzena. Islám je v případě ujgurské menšiny spojován s extremismem a separatismem, takže jsou v jeho důsledku prováděny represe. Zákaz učení Koránu ve školách, zákaz osobám mladším 18 let na vstup do mešit a podobně. Proti ujgurské menšině a jejímu náboženství bylo provedeno několik kampaní. I v případě náboženství je situace s dodržováním práv problematická. Poslední část je věnována správě území a výkonu autonomie. V tomto případě je největším problémem cílená migrace Hanů do regionu, což vedlo ke zvýšení počtu Hanů v autonomní oblasti a tudíž i ve zvýšení počtu jejich postů v místní autonomní vládě. Posty v těchto vládách jsou kontrolovány KS a lidé v čele schvalováni KS.

Druhou vybranou menšinou byla menšina obývající autonomní oblast Tibet. Ve třetí kapitole byla rovněž provedena analýza vztahů mezi Čínou a Tibetem, opět od časů dynastie Čching. V 19. století svůj vliv v Tibetu uplatňovala také Velká Británie, s čímž Čína nesouhlasila. V období republikánské Číny byl Tibet *de facto* nezávislým státem. Byla vydána deklarace nezávislosti a Čína neměla na vývoj Tibetu žádný vliv, i když jeho nezávislost neuznávala. Tato situace trvala do ustavení ČLR. Vojska ČLOA vnikla na území Tibetu v roce 1951 a anektovala tak do té doby *de facto* nezávislý stát. Nezávislost bohužel nebyla uznána mezinárodním prostředím. Po anexi armádou byla podepsána Sedmnáctibodová dohoda, která přisuzovala Tibetu značné pravomoci, zachovávala funkci dalajlamy, náboženství, jazyka apod. Realita však byla jiná a k dodržování dohody nedošlo. V souvislosti s tím Dalajlama v roce 1959 opouští Tibet a utíká do Indie, kde spolu s ním sídlí i exilová vláda. Politika vůči Tibetu byla zpočátku mírnější, než k ostatním menšinám, avšak Velký skok a Velká kulturní revoluce se na jeho území projevovala stejně jako jinde v Číně. Docházelo k ničení

klášterů, kulturních středisek a bombardování měst, to vše opět v duchu boje proti čtyřem starým. Následně byly páleny knihy, ničen zbytek klášterů a byly ničeny všechny projevy tibetské kultury. Pro Hanské obyvatelstvo jsou menšinové národnosti a jejich kultury zaostalé. V 80. letech opět přišlo uvolnění, spolu se změnou v čele KS. Toto uvolnění však netrvalo dlouho vzhledem k protestům, které stále v Tibetu probíhaly a byly cíleny proti čínské nadvládě a praktikám. Vzhledem k ekonomickým investicím a dle čínské vlády zlepšující se ekonomické situaci jsou opět protesty přisuzovány „separatistům v exilu“ a menšinové části obyvatelstva, která využívá náboženství proti režimu. Od roku 2009 dochází k nové formě protestu, kterou je sebe upalování. Všechny tyto aktivity Peking dává za vinu exilové vládě a především dalajlamovi. V případě sledovaných práv menšin je situace v Tibetu následující. Právo na využívání jazyka je ve školách omezeno, jelikož výuka probíhá čínsky. V době Kulturní revoluce byla tibetština dokonce postavena mimo zákon. Požadovat výuku v tibetštině je zakázáno a čínština prostupuje Tibet v mnoha odvětvích. Tibetané jazyk používají alespoň na internetu k publikování básní, písní apod. Náboženské vyznání, buddhismus, je rovněž Pekingem omezován. V minulosti byla politická a náboženská sféra propojena, což skončilo pod nadvládou ČLR. To je také hlavním problémem mezi Tibetany a Číňany. Mnichové a mnišky musí například při vstupu do kláštera souhlasit s úlohou KS Číny a vyjádřit svůj nesouhlas se separatismem. Osobám mladším 18 let byl rovněž zakázán vstup do kláštera, což je opět proti tradicím. Samospráva území je opět řízena představiteli jmenovanými centrem a Hany, což znovu ponechává malý prostor k provádění místní samosprávy.

V případě komparace menšin lze shledat, že rozdíly mezi nimi nejsou nijak markantní. V obou případech je hlavním problémem jejich přílišná kulturní, náboženská a také politická odlišnost. Menšinová politika Číny lze zobecnit do dvou diskurzů. Jedním z nich je usilování o asimilaci menšin a smazávání kulturních rozdílů, druhým je tolerance menšin, princip mnoho národnostního státu a respekt ke kulturám a tradicím. Menšinová politika, v případě vybraných menšin, je spíše prvního rázu, jelikož v obou případech převládají obavy o separaci a ztrátu území. Konkrétní politika centra se vyznačuje více, než nějakou doktrínou, spíše reakcí na aktuální situace. Také úloha KS Číny zásadně ovlivňuje přístup a chování k menšinovým národnostem.

Předpoklad práce, že vzhledem k panující politické situaci práva vybraných menšin dodržována nejsou, se potvrdil. Oba vybrané případy jsou však velice specifické, na místě je tedy obezřetnost při použití této teze jako obecné na dodržování práv všech menšin v ČR.

Prameny a literatura

Literatura

Altuni, A. 2001. *Cultural Policy in the Xinjiang Uighur Autonomous Region (East Turkestan)*. Dostupné na: http://the_uighurs.tripod.com/ChineseCultPolicy.htm (24. 2. 2016)

Ashiwa, Yoshiko. 2009. „Positioning Religion in Modernity: State and Buddhism in China.“ In: *Making Religion, Making the State*. Ed. Yoshiko Ashiwa and David L. Wank. Stanford. California: Stanford University Press, 43-74.

Baar, Vladimír. 2002. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?* Ostrava: Tilia.

Barnett, Robert. 2014. „Tibet.“ In: *Politics in China. An Introduction*. Second Edition. Ed. William A. Joseph. New York: Oxford University Press, 401- 428.

Bakešová, Ivana. 2003. *Čína ve XX. století, díl 2*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci.

Benson, Linda a Svanberg, Ingvar. 1998. *China's Last Nomads: The History and Culture of China's Kazaks*. New York: M.E.Sharpe.

Benson, Linda. 2011. *China Since 1949*. 2nd edition. New York: Routledge.

Bovingdon, Garner. 2004. *Policy Studies 11: Autonomy in Xinjiang: Han Nationalist Imperatives and Uyghur Discontent*. Washington: East-West Center Washington. (<http://www.eastwestcenter.org/fileadmin/stored/pdfs/PS011.pdf>)

Bovingdon, Gardner. 2010. *The Uyghurs: Strangers in Their Own Land*. New York: Columbia University Press.

Carlson, Allen. 2004. *Policy Studies 4: Beijing's Tibet Policy: Securing Sovereignty and Legitimacy*. Washington: East-West Center Washington. (<http://www.eastwestcenter.org/fileadmin/stored/pdfs/PS004.pdf>)

Collard, Gilbert a van Grasdorff, Gilles. 2004. *Posvácení v rudých tmách: Dokument o čínské okupaci Tibetu*. Praha: VOLVOX GLOBATOR.

Clarke, Michael. 2007. „The Problematic Progress of „Integration,, in the Chinese State“'s Approach to Xinjiang 1759-2005.“ *Asian Ethnicity* 8, č. 3, 261-289.

Clarke, Michael E. 2011. *Xinjiang and China's Rise in Central Asia: A History*. London: Routledge.

- Dillon, Michael. 2004. *Xinjiang: China's Muslim Far Northwest*. London, New York: RoutledgeCurzon.
- Dillon, Michael. 2009. *Contemporary China: An Introduction*.
- Dillon, Michael. 2014. *Xinjiang and the Expansion of Chinese Communist Power: Kashgar in the Early Twentieth Century*. London and New York: Routledge.
- Dwyer, Arienne M. 2005. *Policy Studies 15: The Xinjiang Conflict: Uyghur Identity, Language Policy, and Political Discourse*. Washington: East-West Center Washington. (<http://www.eastwestcenter.org/fileadmin/stored/pdfs/PS015.pdf>)
- Gladney, Dru C. 2003. „Islam in China: Accomodation or Separatism?“ *The China Quaterly* 174, 451-467.
- Gladney, Dru C. 2009. „Islam in China: State Policing and Identity Politics.“ In: *Making Religion, Making the state*. Ed: Yoshiko Ashiwa and David L. Wank. Standford. California: Standford University Press, 151 – 179.
- Goldstein, Melvyn C. 1999. *The Snow Lion and the Dragon. China, Tibet and the Dalai Lama*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Greve, Louisa. 2013. „The Troubled Periphery.“ *Journal of Democracy* 24, Number 1. 73-78.
- Grunfeld, Tom A. 2015. *The Making of Modern Tibet*. Second Edition. B.m. :Routledge.
- Guo, Rongxing. 2015. *China's Spatial (Dis)integration. Political Economy of the Interethnic Unrest in Xinjiang*. B.m.: Elsevier.
- Hannum, Hurst. 1996. *Autonomy, Sovereignty, and Self-Deetermination: The Accomodation of Conflicting Rights*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Harris, Lilian Craig. 1993. „Xinjiang, Central Asia and The Implications for China's Policy in the Islamic World.“ *The China Quarterly* 133, 111-129.
- Henders, Susan J. 2010. *Territoriality, Asymmetry, and Autonomy. Catalonia, Corsica, Hong Kong and Tibet*. New York: Palgrave Macmillan.
- Howell, Anthony and Fan, Cindy C. 2011. „Migration and Inequality in Xinjiang: A Survey of Han and Uyghur Migrants in Urumqi.“ *Eurasian Geography and Economics* 52, No. 1, 119-139. Dostupné na : <http://www.sscnet.ucla.edu/geog/downloads/597/403.pdf> (26. 3. 2016)
- Kapstein, Matthew T. 2006. *The Tibetans*.b.m.: Blackwell Publishing.

- Kapstein, Matthew T. 2011. *Dějiny Tibetu*. Praha: Grada Publishing a.s.
- Klimesš, Ondřej. 2013. „Pokračující konflikt v Xinjiangu.“ *Nový Orient* 68, č. 4, 2-10.
- Kolmaš, Josef. 2004. *Tibet: Dějiny a duchovní kultura*. Praha: Argo.
- Kolmaš, Josef. 2011. *Stručná historie států: Tibet*. Praha: Libri.
- Lal, Dinesh. 2008. *Indo-Tibet-China Conflict*. India: Kalpaz Publications.
- Mackerras, Colin. 1994. *China's minorities. Integration and modernization in the twentieth century*. Oxford: Oxford University Press.
- Mackerras, Colin. 2003. *China's Ethnic Minorities and Globalisation*. London: Routledge.
- Millward, James A. a Perdue, Peter C. 2004. „Political and Cultural History of the Xinjiang Region through the Late Nineteenth Century.“ In: *Xinjiang. China's Muslim Borderland*. Ed: S. Frederick Starr. New York, London: M.E.Sharpe, 27-63.
- Millward, James A. a Tursun, Nabijan. 2004. „Political History and Strategies of Control, 1884 – 1978.“ In: *Xinjiang. China's Muslim Borderland*. Ed: S. Frederick Starr. New York, London: M.E.Sharpe, 63-101.
- Millward, James A. 2007. *Eurasian Crossroads: A History of Xinjiang*. New York: Columbia University Press.
- Myšička, Stanislav. 2015. „Ovládnutí Xinjiangu a jeho správa za vlády dynastie Qing.“ *Nový Orient* 70, č. 3, 33-42.
- Nelson, Keely. 2005. „Language Policies and Minority Resistance in China.“ *Languages, Communities, and Education*, 25-30.
- Newby, Laura J. 2005. *The Empire and the Khanate: A Political History of Qing Relations with Khoqand C. 1760-1860*. Leiden, Brill.
- Nima, B. 2001. „Problems related to bilingual education in Tibet.“ *Chinese Education & Society*, 34(2), 91-102.
- Ryntová, Lucie. 1999. *Pravda o Tibetu: fakta a svědectví*. Praha: Lungta.
- Saich, Tony. 2004. *Governance and Politics of China. Second Edition*. New York: Palgrave Macmillan.
- Slobodník, Martin. 2004. „Religious Policy Towards Tibetan Buddhism in the People's Republic of China: Some Preliminary Notes.“ *Religio*, Vol. 12, No. 1, 111-121.

Slobodník, Martin. 2006. „Multietnický charakter Číny: historické pozadie a aktuálne problémy.“ *Ethnologia Actualis Slovaca* 6, č. 1, 94-108.

Smith, Warren W. Jr., 2009. *China's Tibet? Autonomy or Assimilation*. Plymouth: ROWMAN & LITTLEFIELD PUBLISHERS, INC.

Smith, Warren W. Jr., 2010. *Tibet's Last Stand? The Tibetan Uprising of 2008 and China's Response*. Plymouth: ROWMAN & LITTLEFIELD PUBLISHERS, INC.

Sunuodula, Mamtimyn. 2015. „Second/third language learning and Uyghur identity: language in education for Uyghurs in urban Xinjiang.“ In: *Language, Education and Uyghur Identity in Urban Xinjiang*. Ed: Joanne Smith Finley a Xiaowei Zang. London, New York: Routledge, 95-114.

Tang, Wenfang a He, Gaochao. 2010. *Policy Studies 56: Separate but Loyal: Ethnicity and Nationalism in China*. Washington: East-West Center Washington. (<http://www.eastwestcenter.org/fileadmin/stored/pdfs/ps056.pdf>)

Van Schaik, Sam. 2011. *Tibet. A History*. New Haven and London: Yale University Press.

Wayne, Martin I. 2008. *China's War on Terrorism: Counter- Insurgency, Politics, and Internal Security*. London and New York: Routledge.

Wang, Yuxiang and Phillion, JoAnn. 2009. „Minority Language Policy and Practice in China: The Need for Multicultural Education.“ *International Journal of Multicultural Educatio*, Vol. 11, No. 1, 1-14.

Wangdu, Kalsang. 2011. „China's minority education policy with reference to Tibet.“ *Tibetan Review June 2011*, 19-23. Dostupné na: [https://www.academia.edu/1319076/China_s_minority_education_policy_with_refere](https://www.academia.edu/1319076/China_s_minority_education_policy_with_reference_to_Tibet) nce_to_Tibet (26. 3. 2016)

Zang, Xiaowei. 2015. „Major Determinants of Uyghur ethnic consciousness in Urumchi.“ In: *Language, Education and Uyghur Identity in Urban Xinjiang*. Ed: Joanne Smith Finley a Xiaowei Zang. London, New York: Routledge, 34-55.

Zhou, Minglang. 2004. „Minority Language Policy in China: Equality in Theory and Inequality in Practice.“ In: *Language Policy in the People's Republic of China. Theory and Practice Since 1949*. Ed: Minglang Zhou and Hongkai Sun. Boston: Springer, 71 – 97.

Žagabpa, Cipön Wangčhug. 2000. *Dějiny Tibetu*. Praha: Nakladatelství lidové noviny.

Prameny

Constitution of the People's Republic of China 1954. (<http://e-chaupak.net/database/chicon/1954/1954bilingual.htm>)

Constitution of the People's republic of China 1975. (<http://www.e-chaupak.net/database/chicon/1975/1975e.htm>)

Constitution of the People's Republic of China 1982. (<http://en.people.cn/constitution/constitution.html>)

Davis, Michael C. 2009. Tibet. Dostupné na: <http://ssrn.com/abstract=1946757> (26. 3. 2016)

First Plenary Session of the Chinese People's Political Consultative Conference. 1949. *The Common Program of the Chinese People's Political Consultative Conference*. (www.e-chaupak.net/database/chicon/1949/1949e.pdf)

Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/>

Regional Ethnic Authonomy Law 1984. (<http://www.cecc.gov/resources/legal-provisions/regional-ethnic-autonomy-law-of-the-peoples-republic-of-china-amended>)

Sixth Plenary Session of the Eleventh Central Committee of the Communist Party of China. 1981. *Resolution on certain questions in the history of our party since the founding of the People's Republic of China*. (<http://www.marxists.org/subject/china/documents/cpc/history/01.htm>)

The Statistics Portal. <http://www.statista.com>

White Paper on Xinjinag. 2009. *Development and Progress in Xinjiang*. Beijing: Information Office of the State Council of the People's Republic of China. Dostupné na: http://www.china.org.cn/government/whitepaper/node_7077515.html (24.2.2016)

White Paper on Tibet. 1992. *Tibet – Its Ownership And Human Rights Situation*. Beijing: Information Office of the State Council of The People's Republic of China. Dostupné na: <http://www.china.org.cn/e-white/tibet/> (12. 4. 2016)

Zpravodajský portál BBC. <http://www.bbc.com/>